

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Kombinovaný bakalářský program

Katedra výchovné dramatiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**EFEKTIVNÍ VYUŽITÍ METOD DRAMATICKÉ VÝCHOVY VE
VLASTIVĚDNÉM PROJEKTU O SVATÉ ANEŽCE A VÁCLAVOVI I.**

PhDr. Sandra Holáková

Vedoucí práce: prof. Eva Machková

Oponent práce: doc. Mgr. Radek Marušák

Datum obhajoby: 26.6. – 27.6.2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

THE ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

THEATRE FACULTY

Combined Bachelor Programme

Department of Drama in Education

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**EFFECTIVE APPLICATION OF DRAMA EDUCATION METHODS
IN NATIONAL HISTORY PROJECT ON THE SAINT AGNES OF
BOHEMIA AND WENCESLAUS I OF BOHEMIA**

PhDr. Sandra Holáková

Supervisor: prof. Eva Machková

Opponent: doc. Mgr. Radek Marušák

Date of Apology: 26.6. – 27.6.2018

Academic Degree: BcA.

Praha, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

**EFEKTIVNÍ VYUŽITÍ METOD DRAMATICKÉ VÝCHOVY VE VLASTIVĚDNÉM
PROJEKTU O SVATÉ ANEŽCE A VÁCLAVOVI I.**

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá efektivním využitím metod dramatické výchovy ve vlastivědném projektu o svaté Anežce a Václavovi I. Prozkoumává život a dobu Anežky Přemyslovny a Václava I., zkoumá jejich téma i odkaz. Její součástí je charakterizace kolektivu třídy, kde se projekt uskutečnil, a podrobný popis plánu projektu s evidencí realizace. Bakalářská práce je zaměřena na studium komunikačních i kognitivních jevů, jevů týkající se výuky dramatické výchovy a jevů týkající se realizátorky projektu. Tyto jevy jsou odhalovány systematickou analýzou realizace projektu, který je evidován na podkladě videozáznamu. Na jejich základě autorka vyvozuje pro sebe nové cíle, které by měly vést ke zkvalitnění jejich kompetencí v profesní dráze učitelky.

Klíčová slova: vlastivěda, svatá Anežka, Václav I., dramatická výchova, projekt, analýza realizace, přehled jevů, sebereflexe, kolektiv školní třídy

Abstract

This bachelor thesis deals with an effective application of drama education methods of national history project on the Saint Agnes of Bohemia and Wenceslaus I of Bohemia. It explores the life and times of Agnes and Wenceslaus I and their legacy. One part of the thesis is a characterization of the school class group. The other part is a very detailed description of a project plan with an evidence of a realization. This thesis is focused on a study of communicative as well as cognitive phenomena, phenomena relating to drama education, phenomena relating to the implementer. These phenomena are revealed by a systematic analysis of the project realization, documented by video recording. Based on the disclosed phenomena, the author draws conclusions regarding her new professional goals that would lead to further developing her teaching skills.

Keywords: national history, Saint Agnes of Bohemia, Wenceslaus I of Bohemia, drama in education, project, analysis of realization, phenomena summary, self - reflection, school class group

Poděkování

Za podnětné připomínky, podporu a cenné rady během zpracování bakalářské práce velmi děkuji prof. Evě Machkové.

Obsah

1 ÚVOD.....	9
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA ANEB MÁ CESTA K TÉMATU A JEHO POROZUMĚNÍ	10
2.1 TEMATICKÁ VÝCHODISKA	10
2.1.1 ANEŽKA PŘEMYSLOVNA.....	11
2.1.2 VÁCLAV I.....	14
2.1.3 ZKOUMÁNÍ SITUACÍ A TÉMAT.....	16
2.2 UČEBNÍ LÁTKA A JEJÍ KONTEXT	20
2.3 INFORMACE O INSTITUCI A SKUPINĚ, KTERÁ SE PROJEKTU ZÚČASTNILA	21
2.3.1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	21
2.3.2 CHARAKTERISTIKA TŘÍDY.....	22
3 DRAMATICKOVÝCHOVNÝ PROJEKT ANEB CESTA K REALIZACI A ZÍSKÁNÍ CENNÝCH ZKUŠENOSTÍ	23
3.1 CHARAKTERISTIKA DRAMATICKOVÝCHOVNÉHO PROJEKTU	23
3.2 PLÁN PROJEKTU	26
3.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH BLOKŮ PROJEKTU S EVIDENCÍ O JEHO PRŮBĚHU	27
I. BLOK – ODHALENÍ POSTAVY ANEŽKY A PRÁCE S JEJÍ POSTAVOU	27
II. BLOK – HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	38
III. BLOK – PRÁCE S POSTAVOU VÁCLAVA I., KULTURA A ROZKVĚT RYTÍŘSTVÍ.....	45
IV. BLOK - ANEŽČINO ROZHODNUTÍ, ZALOŽENÍ KLÁŠTERA, GOTIKA.....	51
3.4 PŘEHLED JEVŮ A SEBEREFLEXE	58
ZÁVĚR	62
LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE	63
PŘÍLOHY	64

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1

- > **Fotografie č. 5 – Mozaika středověku (produkt z *konference vědců*)**

PŘÍLOHA 2

- > **Fotografie č. 6 – Myšlenková mapa Václav I.**

PŘÍLOHA 3

- > **Fotografie č. 7 – Třída o přestávce (přesah výuky)**

PŘÍLOHA 4

- > **Fotografie č. 8 – Živý obraz: Sedmiletému chlapci začal výcvik**
- > **Fotografie č. 9 – Živý obraz: Chlapec přichází sloužit k jinému rytíři**

PŘÍLOHA 5

- > **Fotografie č. 10 – Živý obraz: Slavnostní průvod doprovází rytíře**
- > **Fotografie č. 11 – Živý obraz: Panoš je pasován na rytíře**

PŘÍLOHA 6

- > **Fotografie č. 12 – Úvodní hra: Královská moc**
- > **Fotografie č. 13 – Diskuse: Rozhovor nad siluetou**

PŘÍLOHA 7

- > **Fotografie č. 14 – Divadélko: Chrám poznání**
- > **Fotografie č. 15 – Divadélko: Chrám poznání**

PŘÍLOHA 8

- > **Fotografie č. 15 – Skupinová kresba: Nový klášter**
- > **Fotografie č. 16 – Skupinová kresba – výkresy dalších skupin**

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce je věnována dramaticko-vlastivědnému projektu na 1. stupni základní školy, realizovaném ve dvou školních dnech v době vyučování.

K této práci jsem byla inspirována svými zkušenostmi z výukových hodin vlastivědy. Právě zde jsem se setkala s velkým objemem učiva a s obtížemi u žáků obsáhnout náplň předmětu tak, aby mu rozuměli, orientovali se v souvislostech a aby zde našli propojení na jejich dnešní život. Proto jsem začala hledat cesty, jak jim učivo zpřítomnit, ozvláštnit, přiblížit.

V té době jsem setkala s paní profesorkou Machkovou, která mne podnítila k tvorbě tématu o Anežce České a jejím bratru Václavovi. Myšlenka mne natolik inspirovala, že jsem se rozhodla do výuky vlastivědy zařadit projekt *Putování za českými patrony*. Patron byl původně obyčejný člověk, který se díky svým výjimečným činům a svému charakteru se stal příkladem hodným následování. Sochy pěti zemských patronů stojí více než sto let na Václavském náměstí a mohou nám tento vzor připomínat, pokud víme, kdo jsou a jaké hodnoty představují. Znat jejich příběh a zaujmout k nim svůj postoj, jsou hlavní cíle mého dlouhodobého školního projektu *Putování za českými patrony*, jehož součástí je dramaticko-vlastivědný projekt *Anežka Česká a Václav*. Ústředním tématem je život i odkaz Anežky Přemyslovny. Do kontrastu jejího života je dán život jejího bratra Václava I. a tehdejší doba středověku.

Při seznámení s tímto tématem jsem si kladla následující otázky: Co děti potřebují, aby téma Anežky Přemyslovny a Václava I. bylo pro ně lákavé? Jakými způsoby budou řešit skupinové úlohy? Na jaké úrovni je schopen žák rozumět historickým souvislostem těchto postav? Jaké obtíže mohou nastat při realizaci dvoudenního projektu? Odpovědi na jednotlivé otázky hledám v této bakalářské práci. S nimi úzce souvisí cíle této práce, kterými jsou:

- > hlouběji prozkoumat život a dobu Anežky Přemyslovny a Václava I.
- > hlouběji prozkoumat jejich téma
- > analyzovat situaci kolektivu ve třídě
- > popsat plán realizace projektu, připravit jej a realizovat
- > evidovat realizaci
- > popsat a analyzovat zajímavé jevy, které se při realizaci vynoří
- > evidovat a reflektovat svou roli učitele.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA ANEB MÁ CESTA K TÉMATU A JEHO POROZUMĚNÍ

Cílem této kapitoly je hlouběji prozkoumat život a dobu Anežky Přemyslovny a Václava I., také hlouběji prozkoumat jejich téma. Analyzovat situaci kolektivu ve třídě, ve které se projekt uskutečnil.

Moje prozkoumávání si neklade za cíl postihnout veškerou historii Anežky Přemyslovny a jejího bratra Václava. Spíše jde o mou cestu hlubšího seznamování se, hledání klíčových momentů a porozumění východiskům témat jejího i Václavova života tak, jak s nimi zacházím ve své práci. Z těchto důvodů pro ucelené informace odkazuji na odbornou literaturu.

Kapitola je rozdělena do tří oblastí. V první popisují tematická východiska a cestu hledání důležitých situací. V druhé části se zabývám těmito klíčovými situacemi vzhledem k cílům výchovného i vzdělávacího procesu. Ve třetí části uvádím charakteristiku školy a třídy, ve které se projekt uskutečnil.

2.1 TEMATICKÁ VÝCHODISKA

Po konzultaci s vedoucí práce vycházím ze tří základních literárních zdrojů: Svatá Anežka Česká¹, Přemyslovský dvůr² a Toulky českou minulostí³. Všechny tři knihy obsírně zpracovávají navržené téma nebo dobový kontext, proto jsem zvolila ještě doplňkovou literaturu⁴, která je bližší dětské řeči i vnímání dětí

¹ Soukupová, H. *Svatá Anežka Česká. Život a legenda*. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-471-6

² Dvořáčková Malá D.; Zelenka J. a kol. *Přemyslovský dvůr. Život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

³ Hora, P. *Toulky českou minulostí 2*. Brno: Spektrum, 1991. ISBN 979-80-7214-014-4.

⁴ Drijverová, M. *Čeští panovníci byli taky jenom lidi*. Praha: CP, 2010. ISBN 978-80-251-2683-7.

Schwabiková, K.; Botková, B. *Cesty dětí do staletí*. Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-749-4.

Wágnerová, A. *České ženy*. Praha: Fragment, 2003.

Velíšek, M. a Starý, M. *Můj stát*. Praha: Pikola, 2017. ISBN 978-80-7549-506-8.

Peschke, H. P. *Středověk*. Plzeň: Fraus, 2008. ISBN 978-80-7238-706-9

mladšího školního věku a bude mi sloužit pro zdroj obrázků, případně k formulování potřebného textu pro praktickou část – plán a příprava projektu.

Podkapitolu dělím do tří částí. V první části je popsán příběh svaté Anežky České, v druhé části příběh jejího bratra Václava I., třetí část je věnována zkoumání témat a situací, které z obou příběhů vyplývají.

2.1.1 ANEŽKA PŘEMYSLOVNA

Anežka Přemyslovna se pravděpodobně narodila v roce 1211. Její otec byl slavný český král Přemysl Otakar I., který se narodil mezi lety 1155 – 1160 jako syn krále Vladislava II. a jeho druhé manželky Judity Durynské. Anežčina matka Konstancie Uherská pocházela z rodu Arpádovců. (Soukupová, 2015, s. 31 – 37)

Konstancie byla druhá žena Přemysla Otakara I., právoplatnou českou královnou se stala teprve po smrti jeho první manželky Adléty. Jejich svazek byl požehnaný řadou dětí. Celkem měli devět dětí: prvorozeného Vratislava, dceru Juditu, Annu a Anežku, která záhy zemřela. Poté se narodil následník trůnu Václav, syn Vladislav a Přemysl, a konečně nejmladší Anežka. (Soukupová, 2015, s. 40 – 42)

Autorka zmiňuje, že princezna Anežka vyrůstala první léta v rodinném kruhu se svou matkou, otcem a ostatními sourozenci, v péči chůvy, kojné a dalších služebných (Soukupová, 2015, s. 42). V blízkosti paláce získala první vjemy s chrámovým prostředím, především v klášterním kostele sv. Jiří. Ve třech letech ji rodiče zasnoubili s jedním z polských knížat. Autorka (Soukupová, 2015, s. 48) uvádí, že se přesně neví, komu byla zasnoubena, ale uvažuje se o knížeti Boleslavovi, který zemřel roku 1208 či o nejmladším Konrádovi, který zemřel při pádu z koně. Předpokládá se tedy, že přemyslovská princezna zůstala v cisterciáckém klášteře v polské Třebnici až do sňatku její sestry Anny s Jindřichem II., v roce 1217 jako šestiletá byla vrácena otci.

Podle legendy Přemysl Anežku odevzdal do kláštera doksanského v Českém království za účelem hlubšího vychování v mravech a učení se písmu. Klášter měl od počátku svého založení královský ráz a jeho představené byly

členky přemyslovského rodu. Královská rodina byla klášteru podporovatelem i dobrodincem. Klášter patřil k nejvýstavnějším v Čechách a umělecky navazoval na západní vzory, zároveň zaměření řádu, kladoucího důraz na vzdělání, odpovídalo Přemyslovým zájmům. V době, kdy zde Anežka pobývala jí bylo 6 – 8 let. Podobně jako v Třebnici i zde projevovala podle legendy zvláštní zbožnost, *vyhýbala se rozpustilostem a hrám ostatních dívek a potěšením jí bylo jen místo motlitby, totiž kostel.*⁵

V osmi letech byla přivedena zpět na pražský dvůr, kde se stala předmětem politických ambicí svého otce, aby se provdala za předpokládaného dědice císařského trůnu Jindřicha, syna německého císaře Fridricha II., který Přemyslu rád vyhověl. Protože si byl vědom, že bude potřebovat silného spojence na křížovou výpravu, vyhověl Přemyslu i v jeho další žádosti o potvrzení jeho nástupce Václava I., jenž byl roku 1216 shromážděním všech Čechů zvolen králem nástupcem. Když byly zásnuby potvrzeny, byla Anežka podle rozhodnutí císaře poslána do Rakouska na dvůr vévody Leopolda VI. Babenberského. Tomu byla svěřena výchova budoucí císařovny. Novým bydlíštěm se Anežce stala Vídeň, spolu s ní i vévodská rezidence při klášteře augustiniánů-kanovníků. Za svého pobytu viděla stavby kostelů v raně gotickém stylu, zažila rytířskou kulturu, známou v Čechách až za vlády jejího bratra Václava I. a vytříbila své společenské chování i odívání, zdokonalila se v německém jazyce i snad v dalších jazycích, poznala byzantské zvyky a získala kulturní rozhled. Legendy uvádí, že i na rakouském dvoře zůstávala věrná své výchově a příliš se nezměnila. Dvorskou společnost jí tvořily Leopoldovy děti, především jeho dcera Markéta, která byla o sedm let starší než Anežka. (Soukupová, 2015, s. 52-57)

O jejím osudu však rozhodly politické intriky. Mluví se o rozhodnutí mladého krále, který na radu říšských knížat, prohlásil, že si Anežku nevezme. A tak se i stalo a nakonec si vzal Markétu Babenberskou, dceru Leopoldovu, která si původně měla vzít anglického krále Jindřicha III. Plantageneta. Čtrnáctiletá Anežka byla vrácena zpět na pražský dvůr, po návratu žila plných osm let v rodinném kruhu. Legenda vypráví, že Anežka vstávala na úsvitě a zbožně procházela kostely, navštěvovala řeholnice a v doprovodu vznešených dívek,

⁵ Soukupová, 2015, s. 51.

s nimiž vedla zbožné rozhovory, se účastnila bohoslužeb v katedrálním kostele nebo v kapli při královském paláci.⁶

Posléze se ještě třikrát jednalo o jejím sňatku. O ruku ji žádal anglický král Jindřich III. Plantagenet. V případě sňatku by bývala Anežka stála po boku jednoho z nejvýznamnějších evropských vladařů a jejím domovem by se stal palác v londýnském Westminsteru. Tento sňatek však byl hrozbou pro císaře Fridricha II., proto ve snaze napravit urážku, kterou způsobil králi i království, požádal o ruku Anežky Přemyslovny on sám. V té době se Anežka účastnila založení několika ženských klášterů a je pravděpodobné, že již v té době uvažovala o řeholi. Když zemřel Přemysl Otakar I., ujal se vlády její bratr Václav I., do počátku jeho vlády spadají pokusy o Anežčino zasnoubení. V případě sňatku s císařem, který v té době měl 37 let a byl mimořádně vzdělaný, by se byla Anežka stala nejvýše postavenou ženou v hierarchii světské společnosti. (Soukupová, 2015, 67-70)

Dvacetiletá Přemyslovna rozhodla o svém osudu sama a před světskou slávou dala přednost cestě duchovní. Byla vzdělaná, měla diplomatické schopnosti i cit k umění a znala církevní právo. Po smrti svého otce, za podpory svého bratra a papeže Řehoře IX., začala realizovat své poslání. Inspirací jí byli sv. František z Assisi a svatá Klára, se kterou si i dopisovala. Podle jejich vzoru se rozhodla přijmout nejnovější řeholi, přinášející mravní obrodu náboženství i společnosti. V roce 1232 se vzdala svého dědictví po otci a 1233 založila se svou matkou Konstancí v blízkosti kostela sv. Halštala na Starém Městě špitál sv. Františka, chudobinec a útulek pro poutníky. Poté v roce 1233 založila klášter Na Františku, který začaly obývat řeholnice z Itálie klarisky. V mužském klášteře se usadili minorité. Anežka uvedla do Čech oba řády a sama vstoupila do řádu 11. června 1234, ve svých 23 letech a posléze se stala abatýší. Ona sama prý tento titul odmítala a označovala se jako starší sestra. Vynikala prý starostlivostí a obětavou péčí o chudé, trpící a nemocné. Již během svého života byla považována za světici. (Soukupová, 2015, 73-123) Zasloužila se i založení mužského řádu křižovníků s červenou hvězdou, jediného řádu, který kdy vznikl v Čechách. *Křižovníci se věnovali výlučně péči o nemocné, chudé, handicapované. Odbočky jejich špitálu vznikly ve Stříbře, Chebu, Mostě, dokonce*

⁶ Soukupová, 2015, s. 58 -60.

i ve Slezku. Proto Anežku Českou považujeme za zakladatelku první sociální sítě u nás. (Hora, 1991, 23)

Anežka měla láskyplný vztah k jejímu bratrovi, králi Václavovi I., jemu se stala poradkyní a usmířila jej i s jeho synem Přemyslem Otakarem II. Přežila oba dva i řadu dalších svých blízkých. Jako představená strávila v klášteře 46 let a zemřela ve věku 71 let v roce 1282. Přes výrazné zásluhy byla v roce 1879 prohlášena za blahoslavenou a o deset let později byla ve Vatikánu svatořečena z úst papeže Jana Pavla II. (Wágnerová, 2003, s. 6, 7)

2.1.2 VÁCLAV I.

Václav se narodil v roce 1205 jako páté dítě. Jeho otec Přemysl na něm lpěl a již ve dvou letech jej zasnoubil s Kunhutou Švábskou, kterou si později opravdu vzal za ženu. Kunhuta byla dcerou Filipa Švábského a sestřenicí císaře Fridricha II.. Sňatek Václava s Kunhutou byl požehnán řadou dětí, měli jich celkem pět: Vladislava, Přemysla Otakara II., Boženu, Anežku a jménem neznámou další dcerku, která brzy zemřela. (Hora, 1991, 20-24)

Nejasné zprávy naznačují (Hora, 1991, s.23), že v útlém dětství nebyl Václav I. zcela zdrav. Prý mu psychické potíže – idiosynkratické protivení některých zvuků, zejména zvonění, přetrvaly do dospělosti. Proto kdekoli se objevil, tam se po jeho pobytu nezvonilo. Zbožňoval lov, při kterém si jako osmadvacetiletý mladík vypíchnul oko.

8.6.1216 jej nechal otec zvolit českým králem. *Chyběla mu však Přemyslova vůle, rozhodnost, energie. Václav I. byl nepochybně velkorysý, statečný a štědrý panovník. V zásadě ho ale vysoká politika unavovala. Čím dál víc ji zanedbával. Utíkal do samoty loveckých sídel. Za jeho časů se v našich zemích zakotvila kosmopolitní rytířská kultura, vzrostl vliv německého živlu a začalo se prosazovat nové slohové cítění – gotika. (Hora, 1991, s. 17)*

Za vlády Václava se v Čechách rozšířil nejoblíbenější středověký sport pro privilegované – rytířský turnaj. Klání byla podívaná, kdy se účinkující i diváci navzájem oslňovali drahocenností brnění, zbroje, kostýmů. Muži předváděli

ženám svou statečnost. Nebyla to jen společenská událost, ale také hra na válku, veřejnou ukázkou výsledků namáhavého tréninku. Rytířských her byla celá řada: nejčastěji vyjížděli těžkooděnci proti sobě na koních a snažili se protivníka dřevcem vyhodit ze sedla. (Hora, 1991, s. 21)

A jak se středověký muž mohl stát rytířem? Hodnost se nedědila, ale obřadně udělovala. Rytířem se mohl stát jen muž šlechtického původu. *Čekatel, obvykle panoš ve věku 21 let, musel předem prokázat statečnost a všechny ostatní předpoklady. Vlastnímu obřadu předcházely půst, pokání, modlení, zpověď, sv. přijímání, bohoslužba a symbolická koupel.* (Hora, s. 21) Kandidát příští ráno v kostele poklekl a odpřisáhl, že povede křesťanský a rytířský život k ochraně slabých a utištěných, v úctě paní, ve věrnosti církvi, císaři a králi. Ten, kdo jej pasoval, musel být sám rytíř.⁷

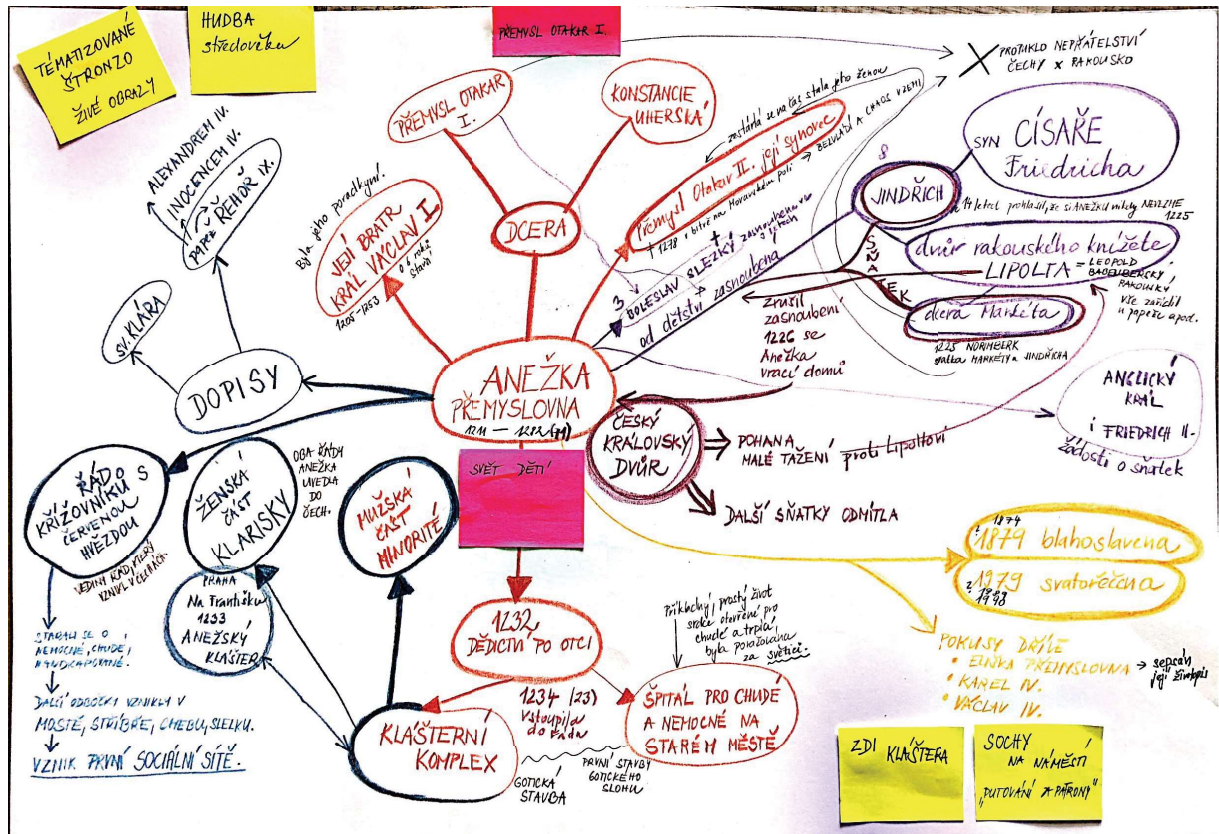
Když se do Evropy přihnalo smrtelné nebezpečí od armády Mongolů, Evropa se nestačila bránit. Všude, kam nemilosrdní Tataři vtrhli, vraždili, ničili a plenili. *Dlužno připsat českému králi Václavovi k nesporným zásluhám, že takřka jako jediný přijal výzvy ke společné obraně proti invazi zcela věcně a místo panikaření se pokoušel mobilizovat spojence, narychlo opevňoval strategicky důležité hrady, prostě jednal* (Hora, 1991, s. 26). Když Mongolští nájezdníci porazili spojená vojska křesťanů vedená švagrem krále Václava Jindřichem Pobožným, byla Václavova armáda vzdálená již jen dva dny pochodu, leč bohužel dorazila pozdě. Po smrti Čingischánova nástupce Ogodaje, roku 1242, nájezdníci zmizeli na východě. Panuje hrdinská legenda o králi Václavovi, který zvítězil v bitvě u Olomouce a tímto rozhodujícím vítězstvím nad Mongoly uchránil Evropu před zkázou. Pravděpodobně to byla jen nepatrná bitva, ze které se postupným komolením pravdy stal „hostýnský zázrak“. (Hora, 1991, s. 26 – 27)

Václav zemřel poměrně mlád , ve 48 letech a *je pochován v Anežském klášteře v Praze Na Františku po boku své milované sestry, svaté Anežky Přemyslovny.* (Hora, 1991, s. 23)

⁷ Hora, 1991, s. 21.

2.1.3 ZKOUMÁNÍ SITUACÍ A TÉMAT

Je vidět, že historický kontext je velmi široký a nelze jej obsáhnout v projektu celý. Pro přehlednost a orientaci v historických souvislostech jsem si vytvořila tři myšlenkové mapy, viz fotografie číslo 1, 2, 3. V prvních dvou jsem se snažila zachytit klíčové mezníky života postav. V myšlenkové mapě na fotografii č. 3 jsem hledala ukotvení ve vzdělávacích a výchovných cílech. Jejím tvořením mi současně vznikala první struktura projektu.

Fotografie č. 1 – myšlenková mapa Anežka

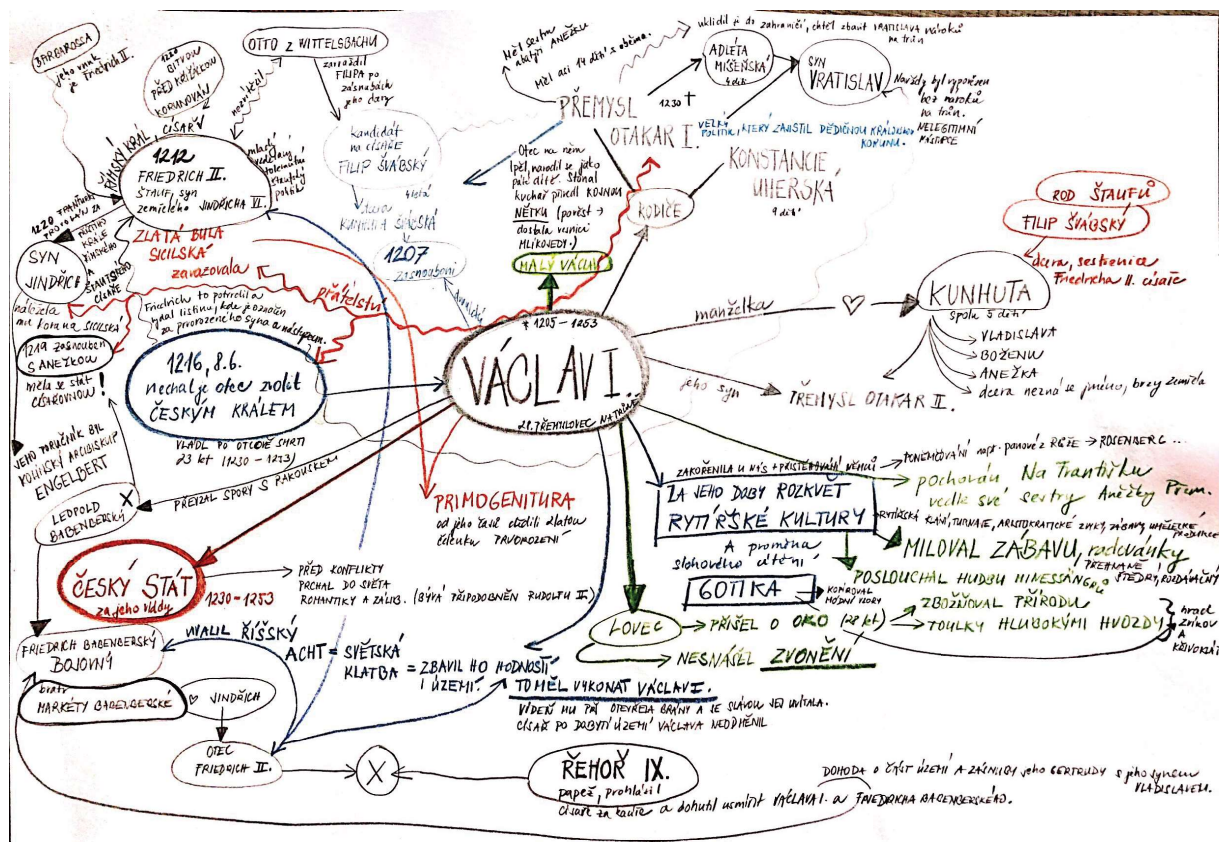
V první myšlenkové mapě o Anežce jsem se snažila zachytit rodinné souvislosti a zaznamenat klíčové události jejího života: výchova v kláštrech, zasnoubení s následníkem císařského trůnu Jindřichem, zrušení zasnoubení, zájem o učení Františka z Assisi a svaté Kláry, vzdání se dědictví po otci, vstup do řádu a založení klášterního komplexu. Za ohniskovou situací jsem si označila - rozhodování přijetí žádosti císaře Fridricha II. o její ruku.

Na jaké úrovni jsou děti schopny ohniskové situaci porozumět? Předpokládám, že jsou schopny porozumět na úrovni získávání faktů, které dokáží subjektivně vyhodnotit z hlediska: líbí/nelíbí, souhlasím/nesouhlasím,

spravedlivé/nespravedlivé a podle porozumění událostem jejího života odůvodnit svůj postoj. Jakou paralelu s jejich reálným životem tato situace přináší? Jít za touhou svého srdce, svým snem, nebo přijmout atraktivní lukrativní nabídku, která s mým snem nemá vůbec nic společného? Co podmiňuje uskutečnit takové rozhodnutí jako učinila Anežka? Odvaha, sílu osobnosti, rozvaha, schopnost argumentace před okolím, víra...

Co budou děti potřebovat k tomu, aby mohly ohniskové situaci porozumět a zkusit se rozhodovat v roli nebo napsat svá doporučení? Lákavou motivací pro vtažení do příběhu, zpřítomňování situací rolou hrou, živými obrazy apod., bočním vedením a dalšími technikami dodat fakta a historické informace.

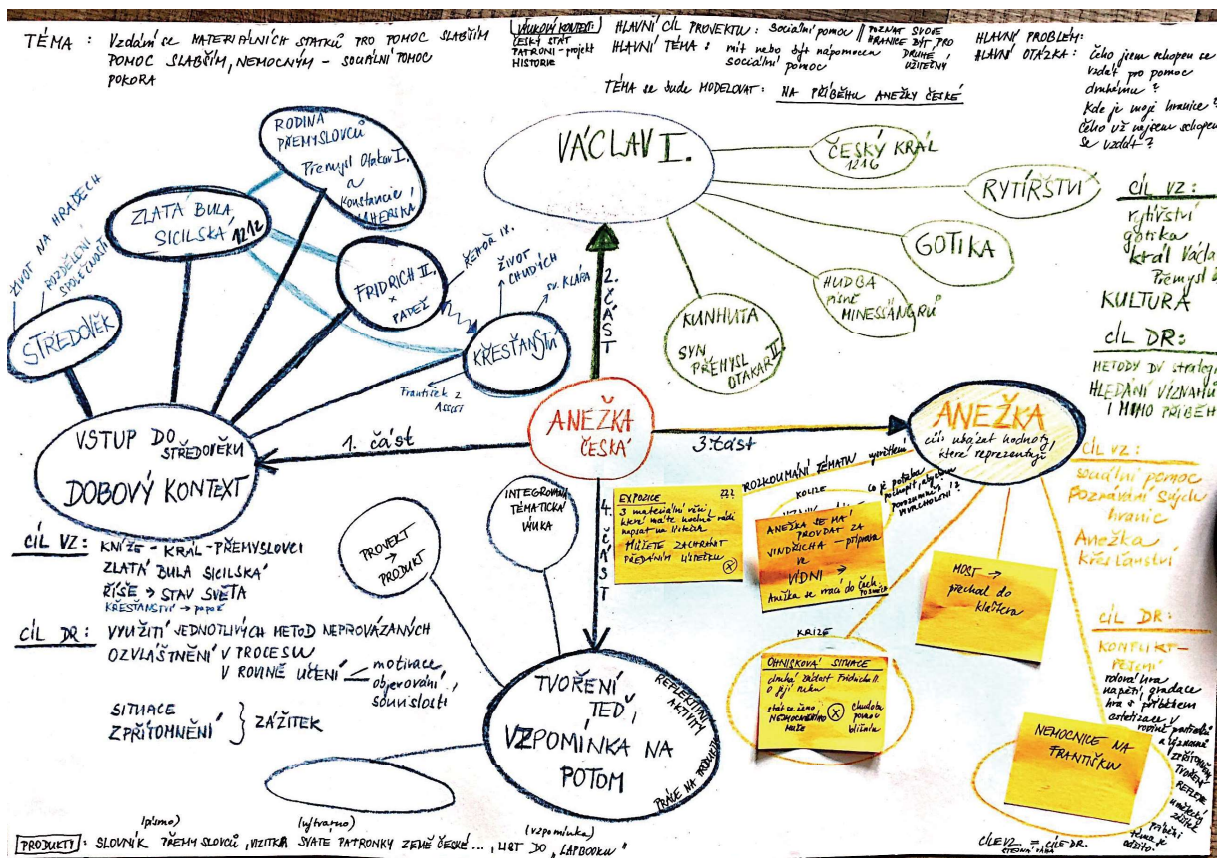
Jaký je můj hlavní cíl projektu, ke kterému bych chtěla stále směřovat? Jsou dva: předat příběhy postav Anežky a Václava I. v historických souvislostech, nechat se inspirovat *patronem*, jeho vzorem či hodnotou, kterou přináší. Tedy získat další nový rozměr uvažování nebo postoje k životu.

Fotografie č. 2 - myšlenková mapa Václav I.

Myšlenková mapa na fotografii č. 2 se zabývá příběhem Václava I., stejně jako v případě myšlenkové mapy Anežky, byla snaha zorientovat se v meznících jeho života a pohlédnout na dramatické situace i témata k dalšímu rozpracování. Jednoznačně pro mne z toho vyplývá kontrast jeho života k životu jeho sestry. Václav I. byl lovec, požitkář, rytíř. S jeho přispěním se začal v Čechách rozvíjet nový sloh – gotika. Ráda bych v projektu zachytila právě tyto témata – rytířská kultura, gotika.

Myšlenková mapa na fotografii č. 3 zachycuje moje první myšlenky o tématu, struktuře, plánu a cílech projektu. Lze z ní vyčíst, že hlavní téma projektu jsem si pojmenovala jako boj hodnot: MÍT X BÝT NÁPOMOCEN. To velké téma, které příběh Anežky přináší je sociální pomoc. Spolu s ním přichází hlavní otázky: Čeho jsem schopen se vzdát pro pomoc druhému? Jsem vůbec schopen se něčeho materiálního vzdát? Kde je moje hranice pomoci? Čeho už nejsem schopen se vzdát?

Fotografie č. 3 – myšlenková mapa projektu

Při plánování projektu jsem se rozhodla pro strukturu do čtyř bloků. První blok by se měl věnovat dobovému kontextu s hlavními tématy: život ve středověku – město, vesnice, hrad, tržiště; společenské vrstvy – svobodní, nesvobodní, kníže, král, císař; postava a význam českého krále Přemysla Otakara I. Z hlediska cílů realizace bych ráda využila jednoduchých dramatických metod a technik, které zvládnou i začátečníci (např. sochy, tematizované štronzo, obměnu průpravných her a cvičení apod.), zamýšlím je kombinovat s kooperativními strategiemi učení, které děti znají např. práce ve skupině nad řešením problému, vyhledávání informací z textu atd.

Druhý blok by měl přinést poznatky a zkušenosti s postavou Václava I. s tématy lovu, rytířské kultury a gotického slohu. Z hlediska dramatických metod bych je ráda využila strategicky, aby děti mohly nalézat další významy v příběhu, např. Co přináší štvance na zvířata? Můžeme se i dnes setkat s rytířem? Jaký čin by člověk musel udělat, abychom o něm řekli, že se zachoval rytířsky? atd.

Třetí blok by měl obsáhnout rolou hru, napětí, gradaci, konflikt a jeho řešení. Cíle dramatické by měly mít stejnou váhu jako cíle vzdělávací. Zde by mělo dojít k propojení, že téma bude odžito i příběh bude odžit. Společnou práci s dětmi budeme reflektovat a hledat další významy v příběhu i mimo něj. Hlavním tématem je sociální pomoc, pojmenovávání svých hranic i snů na příběhu Anežky. Ve čtvrtém bloku bychom měli mít prostor pro tvoření a výtvarné zpracování projektu. Moje vize výtvarného zpracování je vytvoření „vizitky patrona“, který by si děti posléze vložily do svého lapbooku⁸ „Putování za českými patrony“.

⁸ Lapbook, tedy tzv. kniha do klína (z anglického lap – klín, book – kniha). Jedná se o kreativní metodu výroby „vlastní knížky“. Lapbook rozvíjí jemnou motoriku, kreativní tvoření, schopnost vyhledávat a třídit informace, schopnost pracovat s textem a je výsledkem - produktem učení dítěte.

2.2 UČEBNÍ LÁTKA A JEJÍ KONTEXT

Podkapitola se zabývá projektem v kontextu učiva Rámcového vzdělávacího programu, v rovině cílů pokračuje zkoumání v následující kapitole.

Příběh svaté Anežky a jejího bratra Václava spadá do vlastivědného učiva čtvrté třídy 1. stupně základní školy, a to především k učivu o historii a české státnosti. Podle Rámcového vzdělávacího programu⁹ patří k *učivu o chování lidí a soužití lidí*. Podrobněji zkoumá – mezilidské vztahy, komunikaci, principy demokracie; církve, pomoc nemocným, sociálně slabým; vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládnání vlastní emocionality; předcházení konfliktům.

K vzdělávacímu kontextu projektu patří okruhy *Lidé kolem nás* a *Lidé a čas*. V tematickém okruhu „*Lidé kolem nás*“ si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. (RVP, 2016, s. 43)

V tematickém okruhu „*Lidé a čas*“ se žáci učí orientovat v dějích a v čase... ...Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.¹⁰

Oba okruhy jsou součástí vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět*. *Potřebné vědomosti a dovednosti ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět získávají žáci především tím, že pozorují... a činnosti lidí, hrají určené role, řeší modelové situace atd.* (RVP, 2016, s. 43)

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2016, s. 47. (dále citováno jako RVP).

¹⁰ RVP, s. 43.

2.3 INFORMACE O INSTITUCI A SKUPINĚ, KTERÁ SE PROJEKTU ZÚČASTNILA

Škola: Fakultní základní škola a mateřská škola Barrandov II při PedF UK
Praha, Praha 5 – Hlubočepy, V Remízku 7/919

Třída: 4.D

Počet žáků: 22 (věkové rozpětí 9 -11)

Účast žáků: povinná (projekt se uskuteční v rámci výuky)

2.3.1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Fakultní základní škola a mateřská škola Barrandov, Praha 5 je moderní škola, otevřená rodičům i novým přístupům objevujících v oblasti vzdělávání i pedagogiky. Dalším hlavním rysem je intervence v oblasti inkluze a vzdělávání cizinců. Téměř v každé třídě se nachází žák s výraznými specifickými poruchami, který je začleněn do vzdělávání s ostatními vrstevníky. Škola stále pracuje na zlepšení svých podpůrných opatření pro tyto žáky.

Škola je specifická svým zaměřením na mediální výchovu, která přesahuje i dobu vyučování, kdy žáci školy natáčejí a zpracovávají školní filmový měsíčník. Disponuje bohatým vybavením v oblasti hudby a pro tyto i další umělecké účely se v budově školy nachází komorní divadélko, kde se pravidelně konají školní i veřejné divadelní i hudební akce.

V současné době škola úzce spolupracuje s PedF UK v Praze, probíhají zde praxe studentů s následnými rozbory s učiteli i profesory z fakulty. Naše škola se v minulém roce stala základnou pro evropský projekt „Kolegiální podpora - společná cesta k individuálnímu rozvoji pedagogů“. Cílovou skupinou jsou učitelé základních, mateřských škol a také učitelé –lektoři. Hlavním smyslem projektu je umožnit učení pedagogů od sebe navzájem. S tímto projektem získají učitelé finanční a metodickou podporu, jejímž společným jmenovatelem je sociální konstruktivismus, kooperativní výuka, učitel v roli garanta metody, rozvoj facilitačních dovedností učitele.

2.3.2 CHARAKTERISTIKA TŘÍDY

Celkový počet žáků ve třídě je 23. Jedna dívka z tohoto počtu se vzdělává v zahraničí. Ve složení převažují dívky nad chlapci. Všichni jsou ve věku 9 až 11 let. Ve třídě se vzdělávají dva žáci s IVP a 5 žáků s mírnými podpůrnými opatřeními.

Jedná se o živou, tvořivou třídu, která je od třetí třídy vedena konstruktivisticky a kooperativně s důrazem na individuální rozvoj každého žáka. Třída nebyla vzdělávána v oblasti dramatické výchovy, ale od třetího ročníku třídní učitelka zařazuje do některých předmětů dramatické metody a techniky. Deset žáků z třídy od minulého školního roku pravidelně navštěvuje dramatický kroužek a má tedy více zkušeností v této oblasti než ostatní.

Ve svém složení je třída specifická právě tím, že jeden žák velmi skrytě dokáže ovlivňovat ostatní spolužáky, především chlapce. Pro ochranu osobních údajů, jej budu nazývat Tobiášem. Velmi obratně dokáže volit slova tak, že ostatní konají, co on požaduje. Když jsem třídu přebírala, byla jsem upozorněna od docentky, která docházela do této třídy se svými studenty na praxi matematiky, že Tobiáš má sklony k šikaně. Tato informace se velmi brzy potvrdila v několika situacích, např. když děti začaly chodit s pláčem, že Tobiáš jim vyhrožuje, že je nepozve na narozeninovou party, pokud jej nebudou volit v třídních volbách nebo když jsme odcházeli z divadla, kde se rozdávaly dětské časopisy, byl pro něj schopen jiný žák vzít dalších deset čísel apod. V této chvíli by mohl následovat výčet dalších podobných situací.

Pokud se Tobiášovi něco nelíbí, nelíbí se to ani ostatním klukům a tady nastávají těžké chvíle pro třídní učitelku, ale i další suplující učitele. Třídní učitelka se snaží od začátku třetí třídy situaci řešit a preventivně předcházet dalším. Pravidelně komunikuje s rodiči, do výuky zařazuje komunikační kruhy, kde děti sdělují svoje názory na třídní události, snaží se vést třídu kooperativně a konstruktivisticky. Ve třetí třídě pro děti připravila roční projekt Druhý krok, který se zaměřuje na emociální a sociální rozvoj dětí i na řešení konfliktů. Tobiáš jej přijímal s velkým odporem a i nyní ve čtvrté třídě je pro něj obtížné dodržovat pravidla obyčejných her jako jsou: honičky, rytmické hry, pohybové i skupinové hry.

3 DRAMATICKOVÝCHOVNÝ PROJEKT ANEB CESTA K REALIZACI A ZÍSKÁNÍ CENNÝCH ZKUŠENOSTÍ

Kapitola je rozdělena do čtyř částí. Cílem prvního oddílu je charakteristika dramatickového projektu z hlediska cílů, metod a technik dramatické výchovy. V druhém oddílu jsem si kladla za cíl stručnou, ale výstižnou evidenci plánu projektu.

Ve třetí části je podrobně popsán plán projektu s evidencí o jeho průběhu při realizaci. Evidence realizace je vložena do tabulky s komentářem za účelem snadnější orientace v textu. V rámci komentářů uvádím jevy, které jsem při rozboru realizace objevila.

Čtvrtou část věnuji přehledu pozorovaných jevů a současně s jejich popisem se snažím i o jejich analýzu. Pozorované jevy jsou roztríděny do kategorií.

3.1 CHARAKTERISTIKA DRAMATICKOVÝCHOVNÉHO PROJEKTU

Název: **Efektivní využití metod dramatické výchovy ve vlastivědném projektu o svaté Anežce a Václavovi I.**

Časový rozvrh: V rozsahu 8 vyučovacích hodin (4 bloky – 2 x 45minut).

Datum realizace: 12. a 13. dubna 2018

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět , Český jazyk a literatura,
Dramatická výchova, Výtvarná výchova

Výstupy v RVP¹¹:

- Žák rozeznává minulé a současné děje, orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti.
- Využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti.
- Na vybraných ukázkách srovnává a hodnotí způsob života a práce předků na našem území v minulosti a v současnosti.
- Žák čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.
- Rozlišuje podstatné a okrajové informace vhodné pro daný věk, podstatné informace zaznamenává.

¹¹ MŠMT., RVP pro ZV, s. 18, 47, 87 .

- Reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.
- Osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření.
- Žák pracuje s pravidly hry a jejich variacemi, dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně jednat.
- Rozpozná témata a konflikty v situacích a příbězích, nahlíží na ně z pozic různých postav, zabývá se důsledky jednání postav.

Oborové cíle¹²:

- Žák převede příběh svaté Anežky a jejího bratra Václava I. v dobových souvislostech.
- Vytváří si realistickou představu života středověkého člověka.
- Vysvětlí dopad na jednotlivce zařazeného do společenské vrstvy.
- Vyjmenuje klíčové pojmy kultury středověku a dokáže je vysvětlit.

Cíle dramatické výchovy:

- Žák přijímá pravidla hry.
- Žák se učí v rolové hře vnímat svět očima druhého, učí se empatii.
- Prezentuje svoje návrhy před ostatními i naslouchá nápadům druhých.
- Spolupracuje ve dvojici nebo skupině – vybírá nápady a ty tvořivě uplatňuje v připravených improvizacích.
- Vyzkouší si jednání ve skupinové roli.

Metody a techniky¹³:

- Metody pantomimicko – pohybové: štronzo – sochy, tematizované štronzo, živé - nehybné obrazy, oživlé štronzo - rozehraný živý obraz, narativní pantomima, pohybové hry (chytaná)
- Metoda plné hry: rolová hra, učitel v roli, kolektivní role
- Metody verbálně – zvukové: brainstorming, diskuse, výklad, reflektování situací příběhu, alej, čtení hlasité i tiché, tisková (vědecká) konference, porada

¹² Vychází z výstupů RVP.

¹³ VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1

- Metody graficko – písemné: dopis - SMS zpráva, myšlenkové mapy, obrazy – kolektivní kresba, odborný text, reflexe, role na zdi – silueta, facebooková zeď
- Metody materiálůvě-věcné: práce s kostýmem, práce s prostorem reálně (chrám poznání) i reálně imaginativně
- Princip improvizace

3.2 PLÁN PROJEKTU

DEN PRVNÍ

I. BLOK – ODHALENÍ POSTAVY ANEŽKY A PRÁCE S JEJÍ POSTAVOU

Královská moc - rozehrívací aktivita a její reflexe s navozením tématu
Hledání pěti truhliček – skupinová práce, vtažení do příběhu
Odhalení postavy – silueta na zdi, portrét osoby a řízený rozhovor
Svět princezny Anežky - tematizované štronzo – socha
Anežka a Přemysl Otakar I. – kolektivní role a učitel v roli, plná hra
Role na zdi – facebooková zeď k formulování otázek

II. BLOK – HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Chrám poznání – práce s prostorem, vyhledávání informací
Porada vědců – vědecká konference – středověká mozaika
Na tržišti I. / Na hradě I. – oživlé štronzo
Na tržišti II./ Na hradě II. – oživlé štronzo + co se změnilo
Jak jí bylo? – alej, vnitřní hlasy Anežky
Reflexe - krátká SMS
Reflexe dne

DEN DRUHÝ

III. BLOK – PRÁCE S POSTAVOU VÁCLAVA I., KULTURA A ROZKVĚT RYTÍŘSTVÍ

Lov – hra na chytanou se záměrem - otevření tématu Václava I.
Vynoření postavy Václava – tiché čtení textu a rozdělení do skupin
Socha a sochaři – práce s kostýmem
Rytířská kultura – příprava živých obrazů
Prezentace živých obrazů a následná diskuse (rytíři dnešní doby)

IV. BLOK - ANEŽČINO ROZHODNUTÍ, ZALOŽENÍ KLÁŠTERA, GOTIKA

Anežka a SMS od dětí – propojovací aktivita
Život v klášteře – narativní pantomima
Poselstvo od císaře – učitel v roli, hra v roli
Rozhodnutí Anežky – skupinová diskuse, škála
Gotická galerie a nový klášter – obraz, skupinová kresba
Slavnostní průvod do kláštera – čtení a realizace pantomimou
Sebereflexe a sdílení (Čeho jste ochotni se vzdát pro splnění Vašeho snu?)
Písemná reflexe projektu

V. BLOK PRÁCE NA PRODUKTU – VIZITKA PATRONA DO LAPBOOKU

Tento blok se uskuteční podle zbývajících času, případně bude realizován v jiný školní den ve výtvarném bloku.

3.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH BLOKŮ PROJEKTU S EVIDENCÍ O JEHO PRŮBĚHU

DEN PRVNÍ

I. BLOK – ODHALENÍ POSTAVY ANEŽKY A PRÁCE S JEJÍ POSTAVOU

Královská moc - rozechřívací aktivita a její reflexe s navozením témastu

Pomůcky: tři kameny, stopky

Popis činnosti: Žáci vytvoří kruh, zavřou si oči a za zády si nachystají otevřenou dlaň. Učitel projde kolem celého kruhu, během procházení se jednoho žáka dotkne na rameni a třem dalším žákům vloží do připravené dlaně kámen. Ten, koho se učitel dotknul, bude „mít babu“, která se nepředává, po celou dobu ji má jeden. Koho se dotkne, ten zkamení, dřepne si a nesmí se dál hýbat. Ten, kdo dostal potají kámen, má „královskou moc“, nemůže zkamenět, na něj baba neplatí, pokračuje dál ve hře. Hra se několikrát opakuje. Každá hra trvá maximálně 2 minuty.

Reflexe po aktivitě: Rozhovor by měl směřovat ke hře samotné: Jak se nám hrálo? Dodržovali jsme pravidla? Kdo koho zachránil? apod. Další otázky směřujeme k tématu: Co pro nás znamenalo na chvíli vlastnit kámen - mít „královskou moc“? Dokázal se někdo kamene vzdát a předat jej někomu druhému? Jaké měl emoce darující? Jak se cítil obdarovaný? Znáte někoho ve skutečném životě nebo z historie, kdo se něčeho pro někoho vzdal? Jakými vlastnostmi byste označili takového člověka? (*dobrý, statečný, velký*)

Komentář učitelky: *„I my se dnes setkáme s člověkem, který žil dávno a vzdal něčeho, co vlastnil, pro někoho jiného. Vstoupíme do jeho příběhu, do jeho doby, kterou důkladně prozkoumáme. Budeme hledat, objevovat, povídat si, psát, možná i malovat, ale hlavně se na chvíli staneme i někým z tohoto příběhu. Tak se dávný příběh bude na chvíli odehrávat přímo tady nám nebo alespoň před našimi zraky. Nyní se pojďme podívat, kdo by to mohl být?“*

Evidence realizace z videozáznamu:

- > Z videozáznamu je vidět situaci, kdy učitelka obchází děti a jakoby všem dáva do rukou kámen, v té chvíli se ozve Tomáš, zda ruce mají být podél těla a pěsti zavřené. Učitelka na to vůbec nereaguje.
- > Děti pochopily hru. V prvním, ani druhém kole nikdo kámen nikomu nepředal. Já jsem tento princip nezmínila. Po prvním kole jsem tuto situaci nereflektovala. Nechala jsem hrát další kolo a pozorovala jsem, jak si někteří žáci „královskou moc“ opravdu užívají, zpívali si, tancovali. Hra byla zastavena před „zmrznutím“ všech ostatních s výzvou rozhlédněte se kolem sebe. Po druhém kole proběhla krátká reflexe, **co by se dalo s kamenem ještě udělat.** Návrh Verunky - mohl by se předávat - spolužáci návrh podpořili. Tomášek ještě navrhl, aby všichni měli ruce dole, aby se nedalo poznat, kdo kámen vlastní.
- > Ve třetím kole si kámen začaly předávat. První se objevily prosící děti o kámen s nataženýma rukama. Úplně první byl prosící Tomášek, Kuba se rozhodoval, zda mu kámen předá, Patrik situaci komentoval: **„To nesmíš.“** Učitelka slovně vstoupila do hry: „Nikdo to nezakázal.“ Když se žáci obrátili s rozhodnutím na učitelku, zda opravdu si mohou předávat kámen, komentovala slovy: **„Vím já?“** Pozorovala jsem, že pro někoho je opravdu těžké kámen předat spolužákovi např. Jakub se zastavil a rozmýšlel se, jestli jej předá prosícímu Tomáškovi. Jiné děti si jej předávaly okamžitě.
- > Učitelka kladla otázky typu: **„Kdo by rád sdílel, co pro něj znamenalo mít královskou moc?“** V reflexi se

Komentář k realizaci:**> JEV 1: nepřítomnost reakce učitele na doptávání se žáka**

Nereaguji na vzniklou situaci. Jak se asi žák cítí? Co mu běží hlavou?

> JEV 2: návodná otázka

Zde vidím sílu, promyslet si nejen cíl aktivity, ale i možná očekávání situací, abych nebyla zaskočena a nejednala návodně. Co pro žáky přináší návodná otázka?

Opět se Tomášek vrací ke své myšlence, opět jsem to nekomentovala.

> JEV 3: komunikace ve třídě o pravidlech hry i sociální chování

Co je podstatou nejednoznačné situace? Je to příliš vágní zadání. Jak to udělat, když neurčitost má být cílem?;

Jaké myšlenky mohly běžet Patrikovi hlavou? Potřebuje jasné hranice, které mu v tuto chvíli učitel nedal. Má touhu zvítězit. Jsou to mé domněnky a jejich cílem není odhalit pravdu, ale budovat si zcitlivění.

> JEV 4: způsob pokládání otázek

„Kdo by rád...?“-vyvolává pocit

objevilo, že mít královskou moc – kámen- někoho velmi bavilo, pro někoho to byla nuda, raději chtěl být chycen. Učitelka poukázala na situaci, kdy viděla, jak někdo předal kámen a v tu chvíli byl zmrazen, ptala se na emoce žáků návodným způsobem: „**Byl někdo smutný?**“ apod. Žáci nereagovali. V reflexi nedošlo na plánovanou otázku k propojení na životní zkušenost, ani na otázku na vlastnosti tohoto člověka. Reflexe byla ukončena, podobně formulovaným komentářem popsany výše.

bezpečí, ale neaktivuje k odpovědi

Návodná otázka, jaký je její cíl? Proč to říkám? Je mi líto, že jsem nepoložila klíčovou otázku: Dokázal se někdo kamene vzdát a předat jej někomu druhému?, která směřuje k uvědomění, zda jsem to dokázal /nedokázal. Lze na ni navázat – proč ano/ proč ne; jaké jsem měl pocity; co to pro mě znamenalo...apod.

Jednoznačný cíl této aktivity, měl být „zaháčkování“ a navození ústředního tématu, který měl vyplynout z objeveného principu hry. Můj cíl se naplnil v této aktivitě jen zčásti.

Napadají mne tři důvody:

1. špatné zadání hry (upozornit na skryté tajemství hry, které má být odhaleno),
2. problematické kladení otázek v reflexi
3. nevhodná aktivita k cíli pro tuto konkrétní skupinu.

Pokud jsem chtěla, aby děti objevily „kouzlo“ = vzdát se kamene pro druhého, pak jsem měla na tuto skutečnost poukázat již v zadání této aktivity, např. „Dnes nahlédneme do dávného příběhu člověka, který se vyznačoval vzácnou vlastností, kterou můžete objevit v následující hře...“ nebo „Objevte další princip, pravidlo následující hry... To bude Vaše první indicie k člověku, který žil kdysi dávno a my jej dnes v našem příběhu navštívíme.“

Původně měla být tato aktivita až na úvod třetího bloku, ale pro

	<p>zvážení celkové koncepce, aby téma i linka postavy byla přítomna po celou dobu, jsem se ji rozhodla dát na úvod.</p> <p>Při realizaci jsem byla rozhozená z toho, že děti neobjevily pravidlo předávání hned. Tento okamžik jsem nepromyslela, rozhodilo mne to, a pak jsem reflexi nevedla naplánovaným způsobem.</p>
--	---

Hledání pěti truhliček – skupinová práce, vtažení do příběhu

Pomůcky: Pět krabiček (truhliček), v nich budou ukryté rozstříhané obrázky: koruna (symbol princezny), erb (přemyslovský rod), beránek (symbol Krista a křesťanství), mladá Anežka s Markétou, Anežka dospělá před vstupem do kláštera. Barevné papíry, na které budou obrázky lepit.

Popis činnosti: Děti hledají ukryté truhličky, když některou někdo objeví, přinese ji na smlouvené místo a vrací se zpět k hledání. Až bude nalezeno všech pět, děti si je prohlédnou a postaví se k té, která je nejvíc zaujala. U každé truhličky smí stát maximálně pět dětí. Tím se třída rozdělí do skupin. Každá skupina si otevře truhličku a složí indicie o postavě, za kterou se dnes vydáme do minulosti. Ve skupině prodiskutují, co jim má obrázek o dotyčné osobě povědět. Složené obrázky nalepí na barevný papír a přinesou je do komunikačního kruhu.

<p>Evidence realizace z videozáznamu:</p> <p>Žáci byli zaujati principem hry, tedy hledáním krabiček. Když je všechny našli, byli nedočkaví, co se v nich ukrývá. Vznikly dvě silné chlapecké skupiny, jedna pětičlenná dívčí skupina a dvě tříčetné dívčí skupiny. Stranou zůstala sama Kristinka, protože byla o berlích. Učitelka nebyla spokojená se situací a nabídla žákům, zda by byl někdo ochoten přejít ze své skupiny a</p>	<p>Komentář k realizaci:</p> <p>JEV 5: očekávání učitelky versus realita (konflikt)</p> <p>Celá situace se velmi prodloužila a projekt začal ztrácet na dynamice. Mohla jsem reagovat instruktivně, to by skrývalo velké riziko, že daný žák by novou skupinu nepřijal, mohl by být našťvaný na učitele a mohlo by to rozhodit jeho sociálně – emoční pohodu. Proto jsem se snažila</p>
---	---

<p>doplnit tříčlenné skupiny. Kristinka¹⁴ se přihlásila, že by se ráda k někomu přidala, jedna tříčlenná dívčí skupina ji doplnila. Učitelka se dále snažila, aby další tříčlennou skupinu někdo doplnil. Stále opakovala, zda je někdo ochoten..., i když děti protestovaly: „My nechceme.“ Po dohodě s učitelkou, že i další náročnější skupinové úkoly zvládnou ve třech, se přešlo k další aktivitě.</p> <p>Během lepení, učitel skupiny obchází s výzvou, aby přemýšlely, co jim obrázek o dotyčné postavě příběhu řekne.</p>	<p>reagovat respektujícím způsobem, avšak pokud děti reagovaly, že se něchtějí měnit a mají možnost volby, již jsem měla ze svého záměru ustoupit a situaci neprodlužovat. Říci rizika, která jsem měla na mysli, ale netrvat na nich, protože pak tato situace viděná na videozáznamu spíše působí manipulativně.</p>
---	--

Odhalení postavy – silueta na zdi, portrét osoby a řízený rozhovor

Pomůcky: fixy a balící papír, na kterém je namalovaný obrys Anežky

Popis činnosti: Učitel spolu s žáky sedí v komunikačním kruhu. Každá skupina sdělí svoje domněnky o této osobě, ukáže ostatním svůj poskládaný obrázek a položí jej doprostřed kruhu, kde zatím leží otočený balící papír se siluetou. Učitel dětem pokládá otázky např. *Co Vám obrázek napověděl o osobě, která nás dnes bude zajímat? Co jste objevili? Víme, co je na obrázcích a proč se tyto obrázky vztahují k naší osobnosti? Který obrázek Vás ujistil? Co bylo pro Vás nejdůležitější?*

Metodická poznámka: V této chvíli by děti měly vědět, že naše osobnost je žena, která patří do rodu Přemyslovců, vyznává křesťanskou víru a má urozený původ. Někteří již budou tušit, že to bude svatá Anežka.

Komentář učitelky: „Nyní se podíváme, jak vypadá život této princezny.“

¹⁴ Kristina – je její pravopisná rodná podoba jména.

Evidence realizace z videozáznamu:

Děti se posadily do „skoro“ komunikačního kruhu, Patrik seděl z boku, čtyři dívky vytvořily druhou linii kruhu.

Jednotlivé skupiny začaly povídat své domněnky, ale učitelka nepokládala zpřesňující otázky, spíše jako v metodě brainstormingu začala otázky zapisovat na tabuli.

Celá reflexe byla příliš dlouhá, děti spíše popisovaly obrázky: Mohla by to být chůva nebo šípková princezna. U obrázku beránka – mohl by to být svatý Martin... U erbu, který přišel na řadu až po dívčích obrázcích, kluci řekli, že by to mohl být král atd.

Esterka přiznala, že obrázek zná, že si jej pamatuje, že je z knihy, kterou četla. Učitelka ji pochválila, že postavu ještě ostatním neprozradila. Esterka uvedla pouze, že to bude o svatém člověku.

Na videozáznamu je vidět, že žáci se nudí, zívají, hrají si s lepidlem, nenaslouchají ostatním.

Komentář k realizaci:**JEV 6: děti nejsou vtaženy do příběhu**

První hra měla přinést téma, propojit životní zkušenost ze hry s tématem příběhu, truhličky měly probudit zájem o příběh postavy.

Úskalí, které nastalo v „řízeném rozhovoru“, byla organizace třídy. Nepodařilo se mi třídu uspořádat do plánovaného komunikačního kruhu, tím jsem nepřispěla k efektivnímu naslouchání a sdílení myšlenek.

Pro děti byl problém dát obrázky - indicie do souvislostí s obrázky dalších dětí. Opět jsem byla překvapena. Moje nejistota začala narůstat, proto jsem nekladla připravené otázky, i když jsem věděla, kam směřuji. Zde se začaly ukazovat průvodní znaky (zívání, pití, hry s lepidlem, povídání s kamarádem), které nasvědčovaly tomu, že děti nejsou vtaženy do příběhu.

I když jsem vnímala, že se situace nevyvíjí podle mého plánu, pokračovala jsem dál. V tuto chvíli jsem si nepojmenovala, že nejsou vtaženy do příběhu, pouze na pocitové úrovni jsem cítila nespolečnost, jde to ztěžka, nejistota atd.

Svět princezny Anežky - tematizované štronzo – socha

Pomůcky: bubínek

Popis činnosti: Žáci se pohybují v prostoru na rytmus udávaným bubínkem. Když zazní „ŠTRONZO“, všichni zkamení. V této chvíli se přestanou hýbat, povoleno je dýchání a mrkání. Znovu se začnou hýbat na povel „VOLNO“. Hra se opakuje alespoň třikrát a učitel popisuje, co vidí, komu se podařilo reagovat okamžitě apod.

V druhé variantě zní slovní pokyn – „ŠTRONZO, OSMILETÁ MLADIČKÁ PRINCEZNA“ – žáci vytvoří postavu a sdělí, co postava právě dělá. Učitel žáky rozdělí na dvě poloviny (diváky a sochy), každá socha na chvíli ožije, aby sdělila divákům, co právě dělá.

Metodická poznámka: První variantu – jednoduché štronzo - zařazuji, protože někteří žáci ještě nemají dostatek zkušeností. Popisnou zpětnou vazbou učitel naznačuje ideální stav, kam by měli ostatní žáci směřovat. Ve druhé variantě jde o sdělení myšlenek, představ o jejím světě. (*Žáci by mohli směřovat k nápadům např. učí se jazykům, modlí se v kostele, jí u královského stolu, vyšívá, hraje si s panenkou,...*)

Reflexe aktivity: Co jsme objevili? Co jsme viděli? Objevila se představa, která v té době nemohla nastat? Pokud ano, do jaké doby bychom tuto představu zařadili? Co nás napadá nyní?

Komentář učitele: „*Pojďme ještě více naše představy zpřesnit.*“

Evidence realizace z videozáznamu: Tuto aktivitu jsem ráno v den projektu rozhodla nahradit aktivitou ze čtvrtého bloku viz Život v klášteře - narativní pantomima. Popisované průvodní znaky o nevtažení do příběhu se v této aktivitě ještě prohloubily. Bylo téměř nemožné	Komentář k realizaci: K tomuto rozhodnutí mne vedla myšlenka - Potřebuji dětem informace dát. Nyní vidím, že změnu jsem neměla dělat. Dobře jsem měla promyšlené, že potřebuji začít s aktivitou pro méně zkušené, k čemuž se tematizované štronzo přímo nabízí – získat zkušenost se
---	---

<p>aktivitu začít, hluk ve třídě byl velký (smích, tancování, povídání apod.). Učitelka se snažila být respektující, připomenout pravidla třídy, ale to nefungovalo. I když se s narativní pantomimou začalo, musela aktivitu přerušit a znovu upozornit na pravidla třídy. Opět to vydrželo jen malou chvíli. Bylo vidět, že děti nejdou s příběhem, i když v reflexi dokázaly pojmenovat, jak vypadal její život v klášteře.</p> <p>Učitelka se snažila o reflexi s žáky, kluci zmínili, že bylo těžké se nebavit a náročné vstoupit do role princezny.</p>	<p>zpřítomněním svých představ, vyjádření se pohybem, pozicí svého těla. Navíc v mezičase se děti pohybují do rytmu bubínku. Pohyb by byl v tomto případě dynamizující složka. Tematizované štronzo by mohlo mít pro kluky bezpečnější vstup do dívčí postavy. To by byl další důvod, proč jsem měla zůstat u původního plánu.</p> <p>JEV 7: nepřijetí role</p> <p>Avšak úskalí obou aktivit spočívá ve vstupu do dívčí role. To byl pro kluky v tomto věku obrovský problém. Jak bych mohla tuto skutečnost ošetřit? Např. zobecněním - „Jak mohl ve středověku vypadat život malého prince nebo princezny?“ Poté doříct nebo přečíst, jak to vypadalo s naší princeznou Anežkou.</p>
---	---

Anežka a Přemysl Otakar I. – kolektivní role a učitel v roli, plná hra

Pomůcky: židle, červená deka, papírová koruna

Instrukce učitele: *„Vstoupíme poprvé do příběhu (do roku 1219) a proměníme se. Já se v následující chvíli stanu Vaším otcem a vy všichni budete „naší“ princeznou. Možná pro někoho je to divné, že Vás bude tolik jednou postavou, ale bude to naše domluvená hra. Je nutné, abyste dodrželi, co již o naší postavě víme, a taky myslete na to, že jste jedním člověkem. Řekne-li někdo za Vaši postavu, že byl včera ráno v kostele, nemůže jiný říct, že včera ráno sbíral zeleninu. Je to srozumitelné?“*

Poznámka: Očekávám od rolové hry vtažení žáků do děje („zaháčkování“).

Rozehrání situace: Král si sedne na připravený trůn (židle s červenou dekou) a předvolá si svoji dceru Anežku. „Anežko, připravil jsem pro Tebe další zasnoubení. Vidím na tobě, že jsi pokorná a mírná, že tě v klášteře v Doksanech dobře vychovávají, ale nyní pojeděš do Vídně ke královu rádci Leopoldu Babenberskému, kde budeš zasnoubena s Jindřichem, synem krále Fridricha II. Na rakouském vévodském dvoře se budeš učit vybraným způsobům, abys jako budoucí královna, možná i císařovna, obstála. Tvoji společníci ti bude Leopoldova dcera Markéta Babenberská.“ Žáci v roli Anežky mohou začít protestovat nebo se ptát na další podrobnosti (kdy, kde, proč, apod.)

Reflexe: Víme o naší postavě více? Co jsme se o ní dozvěděli? Co se s ní má stát? (Je to Anežka Česká, má odjet na rakouský dvůr, aby se naučila vybraným zvykům.) Kdo je její otec? Kdo je Jindřich? Kdo je Fridrich II.? Kdo je Leopold Babenberský?

Komentář učitele: „Objevíli jsme pro někoho nová jména, vynořily se i různé společenské statusy. Jaký je rozdíl mezi knížetem, králem, císařem a jak spolu souvisí výše zmíněná jména, budeme v následující chvíli objevovat.“

<p>Evidence realizace z videozáznamu:</p> <p>Učitelka vstoupila do role Přemysla Otakara I. a děti do kolektivní role Anežky. Děti se usmívají, je to pro ně nový typ role. Po chvíli je na videozáznamu vidět, že kluci nepřijali roli a ptali se na jiné otázky mimo dobu (pojedu taxíkem...).</p> <p>Učitelka vystoupila z role: „Teď vystupuji z role a teď jako paní učitelka...“ aby znovu upozornila a připomněla pravidla třídy i hry. Pak se chvíli pokračovalo, ale hra se začala rozkládat. Učitelka</p>	<p>Komentář k realizaci:</p> <p>JEV 8: kumulování nepřijetí role</p> <p>Stejně úskalí jako u předcházející aktivity, kluci roli Anežky nepřijali. Pokud bych při plánování trvala na této aktivitě, mohla jsem ji ošetřit rolí pro chlapce např. královská vojenská družina, která doprovází Anežku nebo strážce a rádcové krále apod. Kluci by byli přítomní svědci děje, nikoliv jejich aktéry.</p> <p>JEV 9: autoritativní reakce učitele</p> <p>Ve chvíli, kdy je člověk zahrán do úzkých, jedná tak, jak to má naučené. Tedy tak, jak s ním bylo zacházeno desítky let, až nevědomky tento</p>
--	--

<p>vystoupila z role a hru ukončila, informace dořekla.</p>	<p>způsob přijal. Tato situace byla na hranici bezpečného jednání pro žáky. Jednoznačně jsem jako učitelka chtěla docílit, aby děti jednaly podle mého plánu, aby se ztotožnily s rolí. Když to nešlo, zkusila jsem to autoritativně z pozice moci paní učitelky.</p> <p>Vzhledem k ne příliš zkušené skupině, by bylo vhodné v procesu plánování hledat méně náročnější formu na dodání informací. Napadá mne titulování obrazů, tiché čtení...</p>
---	--

Role na zdi – „facebooková zed“ k záznamu formulovaných otázek

Pomůcky: fixy nebo výrazné pastelky, připevněná „facebooková zed“ na tabuli v podobě širokého balícího papíru, ten je rozdělen na dva sloupce – otázky a komentáře.

Instrukce učitele: *„Postupně budete chodit k facebookové zdi a můžete zapisovat svoje otázky k příběhu, dalším postavám, době, ve které se očitáme. Můžou se tam objevit myšlenky o tom, co víme nebo si myslíme, že víme, ale nejsme si úplně jistí. Nám čtenářům se postupně budou vynořovat Vaše příspěvky, které můžeme komentovat, avšak pouze písemně. Můžeme je „laikovat“ nebo k nim dopsat svůj názor. Přístup ke komentářům se uzavře za osm minut.“*

Reflexe: Učitel přečte, co je napsáno na facebookové zdi a shrne informace, u kterých si skupina není jistá.

<p>Evidence realizace z videozáznamu:</p> <p>Tři holky byly aktivní, ale komunikace byla od tématu a nikdo další se nezapojil. Kluci si odcházeli pro židle a</p>	<p>Komentář k realizaci:</p> <p>JEV 10: neaktivní žáci</p> <p>Co lze v této situaci dělat, příběh se začal rozkládat, napětí ve třídě začalo</p>
--	--

<p>různě se ve třídě posouvali. Zde bylo jednoznačně vidět, že nejdou s příběhem a že je téma nezajímá. Učitelka aktivitu ukončila a navrhla plánovanou přestávku.</p>	<p>stoupat, děti nejdou s příběhem.</p> <p>Přijmout, že to nejde a promluvit si s nimi upřímně o tom, co se děje. Položit otázky typu: „ Našla by se jediná věc, která by nás v příběhu Anežky zajímala? Co byste nyní potřebovali k tomu, abychom příběh dokončili (mohli v něm pokračovat)?“</p>
--	--

PŘESTÁVKA

II. BLOK – HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Chrám poznání – práce s prostorem, vyhledávání informací

Pomůcky: Texty a obrázky k tématům – Mocní a ti ostatní, Život na hradě, Život na venkově, Život ve městě. Prostor v komorním školním divadle bude upraven pro účely „chrámu poznání“ (V prostoru budou utvořeny čtyři hnízda poznání podle tématu. První téma „Mocní a ti ostatní“ bude na podiu, texty a obrázky budou zavěšeny na závěsech. Druhé téma „Život na venkově“ bude v prostoru první řady židlí, texty a obrázky budou uchyceny na židlích. Zde vytvořím symbolickou cestu z vesnice na hrad „labyrint ze židlí“. Třetí téma „Život ve městě“ umístím do středu židlí, ze kterých utvořím symbolickou cestu z města na hrad. Čtvrté téma „Život na hradě“ bude opět symbolicky vystaven na velkém stole. Použiji černou plachtu na skálu a dřevěné kvádry na hrad.)

Instrukce učitele: *„V minulém bloku jsme zjistili, že vnímáme tyto rozdíly mezi knížetem, králem a císařem..., měli jsme tyto otázky....a myslíme si o nich, že... (učitel vše přečte z facebookové zdi). Nyní budete následovat nitky poznání, které Vás provedou chrámem poznání. Ten v sobě ukrývá poznatky z dávných dob minulosti. Z něj si můžete odnést odpovědi na naše otázky i další informace o životě lidí v tehdejší době. Vezměte si s sebou papír a tužku k zaznamenávání svých objevů. Bylo by skvělé, kdyby se každý vrátil s kousíčkem poznání, jímž dotvoří naši společnou mozaiku poznání. Přesuneme se v čase přibližně o 900 let zpátky. Je to doba velmi vzdálená, proto buďte tišší, aby se Vám vstup příliš brzy neuzavřel. Do tohoto prostoru můžete vstoupit, až uslyšíte hudbu. Pohybuje se jen po nitkách, ty Vás dovedou i k východu. Jakmile se hudba začne ztišovat, opusťte prosím tento prostor.“¹⁵*

Popis činnosti: Žáci vstupují po dvojicích do prostoru a přidržují se provázaných nitek, které vedou skrz naskrz prostorem. Zastavují se v jednotlivých hnízdech poznání, hledají odpovědi na otázky a další zajímavosti z tehdejšího světa.

¹⁵ Marušák, R.; Králová, O.;Rodríguezová, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*. Praha: Portál, 2008, s. 41. ISBN 978-80-7367-472-4.

Reflexe: Jak jste si užili chrám poznání? Co jste objevili o knížeti, králi, císaři? Co musel udělat král, když se chtěl stát císařem?

Evidence realizace z videozáznamu:

Po přestávce proběhl rozhovor s dětmi, co se z prvního blohu dozvěděli. Děti odpovídaly, že Anežka má jet na rakouský dvůr a že je zasnoubená s Leopoldem. Učitelka upřesnila informace, že je zasnoubená s Jindřichem, ale otec jí posílá na rakouský dvůr k vévodovi Leopoldovi. Děti správně doplnily, aby se naučila královským nebo císařským mravům. Následuje dlouhá instrukce o tom, jaký bude jejich další úkol. Děti dostaly lístečky s písmeny do skupiny, v chrámu poznání si k nim měly objevit klíčové (důležité) pojmy, které by začínaly stejným písmenem jako mají uvedeno na lístečku. Celou situaci učitelka slovně modelovala, jak by ona k úkolu přistoupila. Po té se celá třída přesunula do prostoru divadélka školy. Vstoupili jsme do rolí objevitelů, kteří mají přinést z chrámu poznání poznatky o tom, jak vypadal život ve středověku. Pro záznam informací děti dostaly již zmíněné lístečky s pěti písmeny. Ty byly zadáné vždy pro skupinu a každá skupina měla různá písmena. Reflexe proběhla graficky. Z chrámu poznání si každý přinesl jeden dřevěný kvádr, který byl nachystán u dveří chrámu poznání. Ve třídě se vytvořil

Komentář k realizaci:

JEV 11: velmi dlouhá instrukce

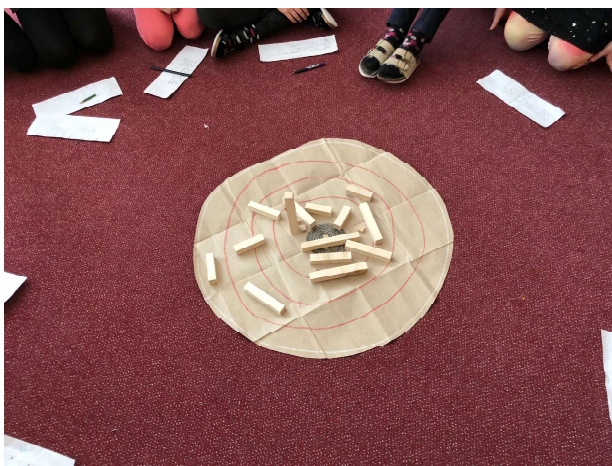
V této aktivitě jsem nezdala instrukce, jak jsem si naplánovala, protože nebylo na co navazovat a již jsem byla unavená a rozhozená.

Instrukce souvisí s cílem aktivit, v této aktivitě jich bylo několik. Nyní při popisu si uvědomuji, že polovina třídy zvládla instrukce pobrat a opravdu z chrámu poznání si informace přinesli. Druhá polovina byla i v chrámu poznání zmatená a lístečky si přinesli jen s minimem informací.

Do budoucna bych si chtěla pojmenovávat, co všechno v dané aktivitě po dětech chci a vybrat jen to podstatné. Dlouhé zadání zpomaluje temporytmus dění.

Chrám poznání byl velmi dobře ohodnocen. Domnívám se, že je to z důvodu fyzického pohybu.

komunikační kruh, doprostřed něj položila učitelka papírový terč. Každý pak jedním slovem nebo souslovím vyjádřil, co si přináší z chrámu poznání a položil svůj kvádr tak blízko středu terče, jak moc si chrám užil. Viz fotografie č. 4.

Fotografie č. 4 – hodnotící terč

Porada vědců – vědecká konference – středověká mozaika

Pomůcky: mozaika velká, střípky mozaiky pro děti.

Instrukce: „*Za chvíli se opět sejdete se svou skupinou u Vašich truhliček a podělíte se o svoje informace, které jste si odnesli z chrámu poznání. Stanete se vědci, kteří zapíší svoje poznatky do střípků mozaiky. Na každém střípku je zapsáno písmeno z abecedy. Vaším vědeckým úkolem je vymyslet klíčové slovo, které začíná právě tímto písmenem a napsat k němu definici tj. písemně vysvětlit význam tohoto slova. Každá skupina vědců odpovídá za písemné vyjádření i jeho formu. Bylo by dobré, kdyby Váš text byl bez pravopisných chyb a byl čitelný i z dálky. Je to srozumitelné?*“

Popis činnosti: Žáci v roli vědců vytváří „slovníkovou definici klíčových slov“, které prezentují na vědecké konferenci „Doba a život Přemysla Otakara I. aneb život ve středověku“. Každé heslo je napsané na jednom papírovém střípku

mozaiky, které na závěr konference žáci slepí dohromady přímo do vzoru velké mozaiky.

Konference – komentář učitele: „*Vítejte na dnešní konferenci. Dnes jsme se tady sešli k tématu „Doba a život Přemysla Otakara I. aneb život ve středověku“.* Každá vědecká skupina bude postupně vyzvána k prezentaci svých objevů. Vědecké publikum si vždy nejdříve prezentaci vyslechne a pak za skupinu můžete položit jednu otázku.“

<p>Evidence realizace:</p> <p>Vytváření klíčových slov a definic bylo pro některé skupiny náročné. Na výsledné mozaice¹⁶ jde vidět, že některé skupiny porozuměly a přinesly si dostatek informací z chrámu poznání, jiné ne.</p> <p>Učitelka skupiny vědců obcházela a dávala skupinám upřesnění, pokud někdo potřeboval.</p> <p>Následovala vědecká konference. Na některých žácích bylo vidět, že jsou při prezentaci nervózní. S ní si dobře poradila tříčlenná skupinka dívek. Jejich vystoupení bylo zábavné, mluvily nahlas a srozumitelně.</p>	<p>Komentář k realizaci:</p> <p>JEV 12: náročný úkol pro některé skupiny</p> <p>Když nepodrží jednotlivce skupina, je nutné mít v zásobě, jaké „lešení“ pro skupinu nebo jednotlivce připravit, aby úkol zvládnuli/zvládnul.</p> <p>Úkol jsem mohla již v předchozí aktivitě zjednodušit tím, kdybych každé skupině nechala vylosovat jedno téma. Tím by se pozornost soustředila jen na jednu oblast (např. život na hradě). V chrámu poznání by vyhledali určené místo, a tam by se usídlili k pročítání, zkoumání.</p> <p>Další variantou by bylo poskytnout „tonoucí“ skupině „záchranný text“.</p> <p>Následnou vědeckou konferenci bych mohla vyměnit za prezentaci živých obrazů a úkol do skupiny by mohl znít: „Vyslechněte si důležité a zajímavé informace, které jste si přinesli z chrámu poznání. Každý člen by se měl ve své skupině vyjádřit.“</p>
--	--

¹⁶ Středověká mozaika – fotografie č. 5, příloha č. 1.

<p>Pokud bych chtěla zanechat vědeckou konferenci, opět bych skupině úkol zúžila na téma života na určeném místě a mozaiku bych nechala vytvořit následně.</p> <p>Více jsme z toho bloku nestihli, následovala reflexe dne, o tom co si z dnešního dne odnášíme – jakou náladu, informaci, zážitek. Jednoznačně se dětem líbila úvodní hra a chrám poznání. Některé děti ještě zmiňovaly informace, které se dozvěděly o Anežce, Přemyslu Otakaru I. i Fridrichu Štaufském apod.</p> <p>Zbývající aktivity druhého bloku jsem přesunula do třetího bloku, který pokračoval příští den.</p>	<p>Vyberte 3-5 důležitých situací, které by nejlépe popisovaly život ve středověku na určeném místě. Připravte si sérii 3-4 živých obrazů se svými titulky. Diváci by po zhlédnutí série živých obrazů, jednotlivé titulky k živým obrazům přiřadili a okomentovali.“ Tím bych možná lépe naplnila svoje cíle: Vytváří si realistickou představu života středověkého člověka. Vysvětlí dopad na jednotlivce zařazeného do společenské vrstvy. Domnívám se, že převod ze slov do pantomimické zkušenosti by vytvořil plastičtější obraz tehdejší společnosti a zpřítomnil by situace dávné minulosti.</p>
--	--

Na tržišti I. / Na hradě I. – oživlé štronzo

Instrukce: „V následující chvíli uslyšíme, co se povídalo na hradě, když Anežku odvezli na rakouský dvůr a co se povídalo na tržišti. Vyberte si roli např. kováře, chůvy...a rozhodněte se, kam vstoupíte, jestli na hrad nebo na tržiště. Až všichni

vytvoříme tyto dva obrazy, postupně se rozehrají a na tlesnutí se zastaví. Přemýšlejte, jak bude Vaše postava jednat s ostatními a s kterými postavami bude jednat."

Popis činnosti: Žáci mají možnost volby. Budou vytvářet obraz na tržišti nebo hradě – co si lidé mohli povídat, když Anežka odjela. Pro vstup do rolí by měli využít čerstvě získané informace z předchozí aktivity.

Komentář učitele: „ *Právě jsme viděli a slyšeli, co se mezi lidmi povídalo, když Anežka odjela z Čech."*

Na tržišti II./ Na hradě II. – oživlé štronzo + co se změnilo

Instrukce: „*Za chvíli opět uslyšíme, co si lidé povídali na hradě a na tržišti o pět let později, když Jindřich Anežku odmítl a poslal ji zpět do Čech. Tentokrát i já opět vstoupím do role a budu se účastnit naší hry, vy zůstáváte ve svých rolích. Nejdříve se podíváme na tržiště, potom na hrad. Tlesnutí ohlašuje začátek i konec naší hry."*

Popis činnosti: Učitelka vstoupí do role služebné z hradu, přijde na tržiště, aby roznášela zprávy. („*Naši Anežku Jindřich vyhnal. Představte si to, že si nakonec vybral její společníci Markétu. To je Leopoldova dcera. To je neslýchané. Zaslechla jsem při večeři pánů, že říšská knížata se obávala moci našeho knížete Přemysla Otakara I., kterou by získal, kdyby se Anežka vdala za říšského krále. Proto naléhali na Leopolda, aby jejich sňatek překazil. Šestnáctiletý říšský král Jindřich nátlaku podlehl a řekl, že si Anežku nikdy nevezme."*)

Poznámka: Učitel vstoupí do role, aby mohl předat informace uvnitř hry.

Reflexe: Jak to nyní vypadá v Čechách? Co jsme se dozvěděli? Právě jsme slyšeli, jak pravděpodobně lidé této doby vnímali tuto společenskou událost? Byla Anežka ostatním pro posměch nebo pro lítost?

Jak jí mohlo být? - alej, vnitřní hlasy Anežky

Instrukce: „*Jak jí mohlo být? Jaké myšlenky jí probíhaly hlavou? Jak se cítila? V následující chvíli vytvoříme uličku, ve které budou stát vždy dva žáci naproti sobě. Ve chvíli, kdy se k Vám přiblíží Anežka, promluvíte za ni. Mluvíte tedy nahlas v první osobě, např. „ Možná jsem zklamala svého otce? Raději se budu více modlit. Je mi úzko.“*

Reflexe - krátká, výstižná SMS

Pomůcky: A5 na SMS zprávu, psací potřeby

Komentář učitele: „*Slyšeli jsme, jak se mohla Anežka cítit a co všechno jí běželo hlavou. Pojdme nyní odstoupit z příběhu a napíšme každý Anežce krátkou SMS. Až budete mít SMS promyšlenou a napsanou, přineste ji a vhodte svoji SMS do obálky, která visí u Anežčiny siluety.“*

Poznámka: Čtení SMS nechám jako připomínku do další části projektu. V této chvíli se nebudou číst, jen se vloží do velké obálky.

Reflexe dne

Popis činnosti: Každý si připraví jednu větu o Anežce a jejím světě. „*Co jste se dozvěděli? Co si odnášíte?*“ (očekávání – *Anežčina doba byla krutá. Anežka je dcerou Přemysla Otakara I. V Anežčině době se začali prvorození synové Přemyslovců rodit jako králové.*) + další komentáře: „*Potřebuje někdo někomu něco říct? Stalo se během dnešního dopoledne něco neočekávaného (příjemného/ nepříjemného)?*“

Komentář učitele: „*Děkuji Vám za dnešní spolupráci. Ráda bych ocenila...Všimla jsem si,...Zítra nás čeká pokračování a dokončení našeho příběhu.“*

PŘESTÁVKA/ POKRAČOVÁNÍ NÁSLEDUJÍCÍ DEN

III. BLOK – PRÁCE S POSTAVOU VÁCLAVA I., KULTURA A ROZKVĚT RYTÍŘSTVÍ

Lov – hra na chytnou se záměrem otevření tématu Václava I.

Pomůcky: tři kameny s názvy (jelen, medvěd, divoké prase)

Popis činnosti: Žáci se postaví do kruhu, zavrou si oči, ruce si dají za záda. Učitel projde kolem všech žáků a třem lidem vloží do rukou kámen. Tlesknutím začíná hra. Skupinovým úkolem je zjistit, kdo je „zvíře“ a chytit jej. Zvíře je ulovené tehdy, když jej skupina nebo její část obklíčí, uzavře kolem něj kruh. Při lovení se nesmí zvířete dotknout. Pokud skupina alespoň jedno zvíře uloví, tak hra končí.

Reflexe po aktivitě: Rozhovor směřuje ke hře samotné: Jak se nám hrálo? Dodržovali jsme pravidla hry? Koho jste ulovili? Další otázky směřují k tématu – Co pro vás znamenalo být zvířetem, lovcem? Jak jste se cítili v roli zvířete? Jak jste se cítili v roli lovců?

Komentář učitele: *„Reálný lov, štvance na zvířata byla oblíbenou středověkou zábavou šlechticů. S jedním z nich se dnes seznámíme. Hra, kterou jsme právě zahráli, nám může napovědět, jaký by tento člověk mohl být? Která přídavná jména byste použili k popisu jeho vlastností? (Moje očekávání odpovědí: bojovný, agresivní, toužící po moci, namyšlený.) Dokázali bychom popsat, jak mohl tento šlechtic vypadat? Jaké by byly jeho vnější znaky? Pojdme se o to pokusit.“*

Evidence realizace: Druhý den jsme začali „lovem“, děti byly ze hry nadšené a opakovaly hru beze mě každou přestávku.	Komentář k realizaci: JEV 13: společná domluva ve velké skupině dětí bez učitele Byla jsem překvapená, že se děti v tak velkém počtu dokázaly shodnout a domluvit se bez autority učitelky (viz fotografie č. 6, příloha 2). Pro mě velmi zajímavá zkušenost, že se do skupiny zapojila i třídní chlapecká
---	---

	<p>autorita Ondra.</p> <p>Cílem hry byl vstup do tématu dne a naladění se na práci s postavou Václava I., myslím, že tentokrát se to vydařilo.</p>
--	--

Vynoření postavy Václava – tiché čtení a rozdělení do skupin

Pomůcky: Text o životě Václava I. pro každého žáka. Na spodní straně je barevná tečka, která je kritériem pro rozdělení do šesti skupin. Pro šest skupin, šest různobarevných lepíků. Balící papír pro myšlenkovou mapu Václav I.

Popis činnosti: Každý žák dostane text o životě Václava I., přečte si jej a vyhledá spolužáky se stejnou barvou. Vznikne 5 skupin (3x4, 2x5). Jejich společný úkol zní: *„Ve skupině sepište tři klíčové události z jeho života na barevném lepíku.“* V komunikačním kruhu se sejdeme nad myšlenkovou mapou a společně ji dotvoříme.

Komentář učitelky: *„Co jsme se dozvěděli? Zůstává ve Vás ještě nějaká otázka? Pokud ano, zapíšeme ji na druhou stranu naší myšlenkové mapy.“*

<p>Evidence realizace:</p> <p>Udělala jsem změnu a nerozdělovala jsem žáky do skupin. Každý si četl sám tichým čtením text o životě Václava I., pak si připravil tři informace a jednu vybranou sdílel v komunikačním kruhu a zapsal ji do myšlenkové mapy. Objevily se rodinné souvislosti i zajímavosti o Václavu I. (viz fotografie č. 7, příloha 3).</p>	<p>Komentář k realizaci:</p> <p>JEV 14: přijetí nového příběhu</p> <p>Domnívám se, že zde zafungovaly dobré pocity z předešlé hry, které si nesly se sebou do této aktivity. Zafungovalo „mít rozmyšlené tři informace“ předem. Tím jsme si zaručili, že všichni nebudou opakovat jednu informaci, ale pokusíme se získat co nejvíc informací.</p>
--	--

Socha a sochaři – práce s kostýmem

Pomůcky: Různobarevné látky, stuhy, materiály. Fotoaparát – instantní.

Popis činnosti: V rozdělených skupinách si mezi sebou zvolí sochu a ostatní se stávají sochaři. Mají „vytesat“ Václava I. Jednookého. To znamená, že najdou vhodné postavení těla, výraz tváře a použijí různé materiály na jeho „dozdobení“ (k tomu využijí různé materiály). Témata, na kterých bude skupina pracovat jsou: mladý devítiletý Václav je korunován roku 1216 králem, Václav I. Jednooký na honu, bitva s Tatary, na rytířském turnaji, na královské slavnosti obdivuje hudbu minessangerů.

Galerie soch + komentář učitele: *„Nyní společně projdeme naší galerií soch, které byly stvořeny našimi předními umělci. U každé sochy se zastavíme, vyfotíme ji, popíšeme ji a zkusíme ji dát název, titulek.“*

Evidence realizace: Tuto aktivitu jsem vynechala z časových důvodů.
--

Rytířská kultura – příprava živých obrazů

Pomůcky: Připravená témata k živým obrazům, napsaná na lístečcích.

Instrukce: *„V polovině 8. století našeho letopočtu se začaly psát dějiny rytířství. Tato kultura pronikla i do české země a velkého rozkvětu zažila právě za Václava I., stejně jako gotický sloh, který dnes prozkoumáme. Nyní se podíváme, jak vypadal život rytíře a co musel udělat, aby se jím mohl stát. Z každé skupiny vyšlete jednoho zástupce, který vylosuje téma živého obrazu (fotografie). Budete mít čas si tento obraz připravit. Myslete na to, že postoj Vašeho těla a výraz tváře by nám měl napovědět, co právě děláte a do jaké role jste vstoupili.“*

Metodická poznámka: Techniku živých obrazů v instrukcích více nevysvětluji, neboť ji tato skupina zná z hodin literatury, kde ji hojně využívám pro zpřítomnění situací, konfliktů atd.

Témata:

1. Sedmiletému chlapci začal výcvik, stal se pážetem. Pod dohledem otce a starších bratrů se cvičí ve střelbě z luku.

2. Čtrnáctiletý chlapec odchází z domu svého otce k jinému rytíři, aby mu jako panoš sloužil např. obsluhoval jej při hostině.
3. Obřad pasování rytíře začínal již den před samotným pasováním. Slavnostní průvod doprovází budoucího rytíře ke kostelu. Ten je oděný v dlouhém plášti s kapucí.
4. Ve slavnostním sálu je panoš od nejctihodnějšího rytíře opásán mečem a obdrží svůj meč a ostruhy.
5. Panoš, který právě obstál v boji, je ještě na bitevním poli pasován na rytíře. Král nebo jiný rytíř položí svůj meč postupně na ramena právě pasovaného panoše.

Evidence realizace:

Žáci splnili úkol. Ve všech skupinách se dokázali dohodnout, vybrat jeden nápad a ten si přichystat. Učitelka obcházela jednotlivé skupiny a upozorňovala, aby si zkusili hlídat výraz tváře, který je důležitý pro diváky. Při pozorování skupin bylo vidět, že příprava živých obrazů je baví, a bylo slyšet, že jsou hlučnější (skáčou si do řeči, nedodržují pravidlo „mluví jeden“).

Prezentace živých obrazů a následná diskuse (rytíři dnešní doby)

Popis činnosti: Prostor třídy se rozdělí na jeviště a hlediště. Na cinknutí trianglu si všichni zavřou oči, mezitím si připraví první skupina svůj živý obraz. Na druhé cinknutí si otevřou oči a popíší svými slovy obraz, který vidí nebo co si o něm myslí. Poté skupina přečte svůj lísteček. Celá situace se zopakuje ještě čtyřikrát.

Reflexe po aktivitě: *„Právě jsme viděli a slyšeli, jaké dovednosti musel rytíř zvládat a kterými vlastnostmi se musel vyznačovat. Pojďme si je stručně pojmenovat... (věrnost svému pánovi, ochrana slabších a žen, zdvořilé a slušné chování, ...tanec, šachy). Najdeme i v dnešním světě rytíře? Znáte ve svém okolí někoho, kdo se zachoval rytířsky? Co se z dob rytířství zachovalo dodnes?*

Komentář učitele: *Kdo má tušení, proč jsme si právě povídali o králi Václavu I.? Jaký má vztah k Anežce? Pojďme se nyní podívat, jak to vypadá s Anežkou?*

Evidence realizace:

Žáci tvořivě ztvárnili jednotlivé živé obrazy. Vybírali ze svých nápadů a museli se dohodnout, rozdělit si a přijmout role.

Aktivitu dokumentují **fotografie č. 8, 9, 10, 11, v přílohách 4 a 5**. Pro některé žáky byl problém zavřít si oči a chvíli je udržet zavřené. Tím se aktivita prodlužovala, neboť připravující se skupina si vždy hlídala, zda toto pravidlo všichni diváci dodržují.

V diskusi o rytířích dnešní doby děti navrhly situace rytířského chování: spolužák pustil sednout starou paní v autobusu, došel nakoupit babičce, převedl slepce přes cestu. Kluci se „cukali“, když jsme mluvili o rytířích ve vztahu k ženám a urozeným dámám.

Komentář k realizaci:

Po zkušenostech z předešlého dne jsem se obávala, že dívky budou mít potíže vstoupit do mužských rolí, ale nestalo se tak. Připravila jsem si pro ně variantu, vstoupit do ženského role a vytvořený živý obraz dotvořit, ale nakonec to nebylo nutné.

JEV 15:nedodržování/dodržování jednoduchých pravidel

Co asi probíhá v hlavě žáka, který nedodržuje dohodu/pravidlo? Mohu přemýšlet nad tím, že je nesoustředěný, protože jeho tělo fyziologicky s tím má potíže nebo doma prožívá náročnou situaci nebo potřebuje provokovat, upoutat na sebe pozornost. Často u svých kolegů/kolegyň vidím, že okamžitě takovému žáku dají nálepku „provokatér“ a začnou jej nesnášet. Velké riziko nálepek vidím v tom, že neumožňuje dotyčnému vývoj, je stále viděn pod nálepkou, i kdyby udělal něco dobrého. Ve školství je velký zvyk nálepkovat, existují další řešení, jak podobné situace řešit? Nedělám to náhodou také ?

Evidence realizace: Poté, co jsme určili vztah mezi Václavem a Anežkou, vrátili jsme se k jejímu odjezdu na rakouský dvůr. Snažila jsem se myšlenkově navázat tam, kde jsme Anežku včera opustili. Následovaly rozehrané živé obrazy Na tržišti I., II. / Na hradě I.,II. z druhého bloku. Děti vstoupily do rolí městských, venkovských, královských lidí. Pokusili jsme se podívat na situaci mladé Anežky i královské rodiny zvenčí, zpřítomnit důvody a začít přemýšlet o důsledcích

královských rozhodnutí na obyčejný lid. Překvapilo mne, že dětské výroky v roli odpovídaly možné situaci např. Lukáš v roli kováře po příjezdu odmítnuté Anežky na hrad pronesl: „To bude zase práce, Přemysl jistě vyhlásí válku a já budu muset dělat další meče.“ Kuba v roli žebráka: „ Konečně mi někdo zase najíst.“ apod.

Následovala aktivita ze čtvrtého blohu „Vnitřní hlas Anežky“ a četba textu o tom, co se dělo s Anežkou po návratu, když ji Jindřich odmítl. Použila jsem níže uvedenou část z připraveného komentáře učitele z narativní pantomimy. *(V době, kdy jí Jindřich odmítl, jí bylo 14 let. Tehdy se vrátila na Pražský hrad ke své rodině. Téměř osm let žila se svým otcem a matkou Konstancí a sourozenci. Dospívala, pravidelně navštěvovala pražské kostely, dopisovala si s papežem i přítelkyní řeholnicí Klárou z italského městečka Asissi. Klára byla dcera italského vévody, která se vzdala bohatství a odešla do kláštera, kde žila v chudobně, odříkání a poslušnosti. Život Kláry Anežku natolik ovlivnil, že toužila potom „být jako ona“, ale Anežka byla přemyslovskou princeznou určena k jinému poslání.)*

Z časových důvodů následoval můj komentář: „Dostáváme se do doby, kdy po smrti Přemysla Otakara I. se ujímá vlády Anežčin bratr Václav I., za ním přichází poselstvo od císaře, který téměř ve stejné době jako jeho syn Jindřich žádá Anežku o ruku.“

Projekt dál pokračoval skupinovým rozhodnutím v následujícím bloku.

PŘESTÁVKA

IV. BLOK - ANEŽČINO ROZHODNUTÍ, ZALOŽENÍ KLÁŠTERA, GOTIKA

Anežka a SMS od dětí – propojovací aktivita

Pomůcky: obálka s SMS zprávami od dětí ze včerejšího dne

Popis činnosti: Žáci se postaví do kruhu, uprostřed kruhu je položena silueta Anežky. Učitelka postupně obejde žáky s obálkou a každý žák si vylosuje SMS zprávu. Na cinknutí trianglu si žáci předávají slovo a postupně nahlas přečtou zprávy pro Anežku.

Komentář učitele: „Slyšeli jsme, co byste Anežce poradili, jak jste jí utěšili v její náročné situaci. My jsme se před chvílí měli příležitost se podívat do Anežčina okolí, jaké další skutečnosti tehdejší doby Anežku obklopovaly a která další důležitá osoba žila alespoň chvíli v její blízkosti. Pro koho byla Anežka důležitou poradkyní, když vyrostla. Nicméně Anežka byla vychovávána jiným způsobem než její bratr Václav. “

Evidence realizace: Aktivitu jsem již neuskutečnila kvůli jinému vývoji projektu z předešlého dne a návaznosti na předcházející část.

Život v klášteře – výchova Anežky – narativní pantonima

Pomůcky: hudba – středověký chorál

Instrukce: „Zatímco byl bratr Anežky vychováván k panování, své nejútlejší dětství od tří do osmi let prožila Anežka v klášteře v Doksanech. Pojdte nahlédnout do tohoto kláštera, kde Anežka vyrůstala. Až uslyšíme středověký chorál, najděte si každý svůj prostor, ve kterém vstoupíte role Anežky, všichni ve stejný okamžik, ale ve svém prostoru. Zkuste, co nejpřesněji pantomimou předvést, o čem budu povídat. “

Text: Brzy ráno přichází do kostela na mši, v kleku se modlí. Dopoledne v klášterní zahradě sbírá spadlé ovoce a trhá bylinky na výrobu léků pro nemocné a chudé. Ve společné jídelně mlčky obědvá spolu s ostatními

řeholnicemi, zatímco jedna sestra – řeholnice (jeptiška) předčítá z Bible. Odpoledne se učí se číst, přeřikává latinská slova a text spolu s ostatními děvčaty. Husím brkem namočeným v inkoustu opisuje písmena, učí se psát. Pomáhá starší sestře v péči o nemocné, drží mísu s vodou a hadřík, kterým otírá nemocným obličej. Odmítá dětské hry a rozpustilosti. Po večeři se tiše modlí u své postele.

Reflexe po aktivitě: Dopište kolem naší siluety Anežky, co všechno v klášteře mohla dělat. *„Přemýšlejme o tom, jaký vliv mohl mít na Anežku život v klášteře. Které vlastnosti se v Anežce již od dětství rozvíjely? Dokázali bychom je pojmenovat? (moje očekávání: pokora, empatie, štědrost, skromnost, statečnost...)“*

Komentář učitele: *„Nyní máme tušení o tom, jak asi mohly vypadat některé Anežčiny dny v klášteře, kde vyrůstala. Napadá ještě další činnost, dovednost, které se Anežka mohla učit a která nebyla ve hře zmíněna? (tanec, zpěv chorálů, malba, šití, vyšívání, sazení zeleniny,...). V osmi letech ji otec poslal na rakouský dvůr. V době, kdy jí Jindřich odmítl, jí bylo 14 let. Tehdy se vrátila na Pražský hrad ke své rodině. Téměř osm let žila se svým otcem a matkou Konstancí a sourozenci. Dospívala, pravidelně navštěvovala pražské kostely, dopisovala si s papežem i přítelkyní řeholnicí Klárou z italského městečka Asissi. Klára byla dcera italského vévody, která se vzdala bohatství a odešla do kláštera, kde žila v chudobně, odříkání a poslušnosti. Život Kláry Anežku natolik ovlivnil, že toužila potom „být jako ona“, ale Anežka byla přemyslovskou princeznou určena k jinému poslání.“*

Evidence realizace: Protože jsem tuto aktivitu použila v předcházejícím dni projektu, tak jsem ji již neopakovala, ale navázala jsem četbou podtrženého textu zmíněného v evidenci na konci třetího bloku. Úskalí této aktivity je analyzováno v evidenci první aktivity, prvního bloku.

Poselstvo od císaře – učitel v roli, hra v roli

Pomůcky: listina s nabízeným sňatkem, rekvizita pro krále – papírová koruna a plášť

Instrukce: „ Dostáváme se do doby, kdy po smrti Přemysla Otakara I. se ujímá vlády Anežčin bratr Václav I., za ním přichází poselstvo od císaře. Vstoupíme opět do hry. Vaší rolí bude poselstvo. Dva z Vás budou hlavní poslové, kteří jakmile dorazí před trůn krále přečtou zprávu od císaře. Ostatní vstoupí do rolí rytířů, kteří vytváří družinu, která ochraňuje posly. Já vstoupím do role krále Václava I. Naše hra se tlesknutím rozehraje i skončí.“

Popis činnosti: Děti vstoupí do role poselstva od císaře Fridricha II., učitel vstoupí do role krále Václava I. Odpovídá poselstvu, že císaři rád vydá ruku Anežky, ale musí se ji zeptat.

Evidence realizace: Jak jsem výše zmínila z časových důvodů jsem tuto akci shrnula do komentáře k četbě a pokračovala jsem následující aktivitou.

Rozhodnutí Anežky – skupinová diskuse a škála

Pomůcky: gotická hudba

Popis činnosti: Děti se vrátí do skupin, ve kterých již dnes pracovaly. Ve skupinách by měly proběhnout diskuse, jak se za Anežku rozhodnou. Po uplynutí času se skupiny přesunou na škálu, která bude symbolizovat Anežčino rozhodnutí (nabídka přijímá – nepřijímá). Každá skupina by měla odůvodnit, proč se tak rozhoduje.

Poznámka: Tuto situaci považuji za ohniskovou a klíčovou. Zde je velmi důležitá diskuse, která bude probíhat a jaké argumenty budou děti uvádět. Předpokládám, že možná v každé skupině se najde jednotlivec, který se nebude schopen se skupinovým rozhodnutím ztotožnit. Dostane tedy volbu se ze skupiny vyčlenit a přiřadit se k rozhodnutí jiné skupiny, které mu bude vyhovovat. Předpokládám, že bude většina pro přijetí nabídky.

Komentář učitelky: „Nyní jste se rozhodli za Anežku. (popíšu jejich rozhodnutí a zmíním jejich argumenty) Chcete vědět, jak se rozhodla samotná Anežka? Odmítla lákavou nabídku stát po boku nejmocnějšího muže tehdejšího světa a rozhodla se svůj život zasvětit chudým a nemocným. Vzдалa se svého postavení, bohatství a oznámila svůj odchod do kláštera Na Františku, který založila

s pomocí svého bratra Václava I. Vaším následujícím skupinovým úkolem bude postavit klášter v gotickém slohu."

Evidence realizace: Pozorovala jsem, jak skupiny diskutují. Z chlapecké strany zaznívaly argumenty, že Jindřichovi se už věřit nedá a Fridrich císař je pro ni již moc starý. Z dívčí strany se zase ozývaly hlasy, že by přece měla jít za touhou svého srdce nebo by si měla počkat, až se zamiluje. Všechny skupiny se nakonec rozhodly, že doporučí Anežce odmítnout nabídku a odejít do kláštera. A tak se stalo. Pokračovaly jsme následující aktivitou.	Komentář k realizaci: Nečekala jsem, že všechny skupiny dojdou ke stejnému rozhodnutí. Nabízí se otázka: Byl projekt strukturálně dobře postaven v oblasti dobového kontextu a v oblasti vztahů? Možná není nutné nad jejich rozhodnutím přemýšlet dál, když jej logicky odůvodnili – Jindřich zradil, Fridrich je starý. Rozhodnutí – jdi do kláštera, je to tvůj sen, byla pro děti velká hodnota.
--	--

Gotická galerie a nový klášter – obraz, skupinová kresba

Pomůcky: znaky gotického slohu na obrázcích + připravit galerii ve třídě, temperové barvy, balící papíry

Popis činnosti: Děti se vrátí do skupin, každá dostane velký balící papír. Jejich úkolem je projít si galerii gotického slohu a nakreslit v daném čase gotický klášter. Hotové obrázky se odnesou do zadní části třídy, kde se rozmístí do půlkruhu.

Evidence realizace: Skupiny si prošly galerii ve svém tempu a začaly pracovat na své představě o klášteru. Klima ve třídě bylo tvůrčí, ve skupinách se děti domlouvaly, rozdělovaly si části, kdo bude kterou část malovat, jakou barvou apod. Viděla jsem, že ve dvou skupinách mezi sebou zvolili	Komentář k realizaci: JEV 16: spolupráce ve skupině Co podmiňuje, že žáci jsou ve skupině spolupracovat, překonat konflikty a dojít ke společnému produktu? Co fungovalo v tomto případě? Přiměřený úkol, zájem o aktivitu, známá oblíbená činnost,...
---	--

<p>jednoho, který jim udělal náčrt a pak si teprve rozdělý, co bude kdo vybarvovat. Výsledky jejich práce dokládají fotografie v příloze č. 6.</p>	<p>Skupiny úkol splnily, ale bylo pro ně obtížné vystihnout znaky gotiky, většinou se podařil lomený oblouk.</p>
---	--

Slavnostní průvod do kláštera – čtení; zdi kláštera promlouvají

Pomůcky: příběh o Anežce z knihy Příběhy českých knížat a králů, hudba, 2 obrázky na interaktivní tabuli k promítnutí (Anežku, která se chystá na slavnostní průvod a samotný průvod). Obrázky klášterů v zadní části místnosti jsou rozloženy na zemi do půlkruhu. Závoj a šedá deka.

Popis činnosti: Učitelka promítne na interaktivní tabuli první obrázek Anežky a přečte část z příběhu z knihy. Při druhém obrázku vyzve žáky, aby se zařadili do slavnostního průvodu, který bude promítán na interaktivní tabuli zvětšený. Učitelka vylosuje tři dívky, které ponosou závoj (symbol) kráčející Anežky. Když je průvod připraven, učitelka spustí hudbu. Četbou části závěru příběhu doprovází pomalu kráčející průvod napříč třídou, kde jsou rozloženy obrázky kláštera. Když průvod přijde na smluvené místo, dívky položí závoj Anežky doprostřed obrázků „lidé průvodu“ se rozestoupí a vytvoří zdi kláštera. Dívky vymění závoj za šedou deku.

Instrukce: *„Co mohou v tuto chvíli zdi kláštera vnímat z vnitřní nebo vnější strany? Co se odráží od jejich zdí? Kdyby mohly zdi kláštera nyní promluvit, co by asi řekly?“(např. Vidím chudáky a sirotky, kteří stojí u brány a čekají na pomoc Anežky. Slyším, jak Anežce bije srdce radostí, že se jí splnil svůj sen. apod.)*

Reflexe po aktivitě: K samotnému průvodu – zda se vydařil, jestli se všichni dokázali vžít do role nebo naopak někdo rušil a někomu to nešlo. K pocitům – *Co si odnášíte? Jaké pocity? Potřebuje v tuto chvíli někdo něco říci?*

<p>Evidence realizace: Čas byl neúprosný, promítla jsem obrázky a přečetly jsme si kousek příběhu . V roli</p>	<p>Komentář k realizaci: JEV 17: nedostatek času na závěrečné aktivity</p>
---	--

<p>čtenářů a posluchačů se děti střídaly. Bohužel promlouvající zdi kláštera z časových důvodů neproběhly.</p>	<p>Moc jsem se těšila na tento závěr, na průvod i promlouvající zdi. Jak to v projektu zařídit, aby učiteli/učitelce čas stačil i na závěrečné akce? Mít to na paměti, označit si v plánu priority aktivit. Ty méně důležité vynechat. Myslím si, že závěr je klíčový, stejně jako na divadle. Končit projekt, kdy již zvoní, děti jsou hladové a potřebují oběd, není úplně šťastný závěr. Reflexi považuji za jednu z nejdůležitějších aktivit, proto bych si ve své praxi na závěry chtěla dávat pozor.</p>
--	--

Sebereflexe a sdílení (Čeho jste ochotni se vzdát pro splnění Vašeho snu?)

Instrukce: „Pojďte se každý zkusit zamyslet nad tím, jaká je nyní Vaše touha, sen a čeho jste ochotni se pro její/jeho naplnění vzdát? Můžete psát, malovat nebo jinak tvořit. Sdílet můžete se svým kamarádem nebo veřejně nebo nemusíte vůbec. Je to na Vašem rozhodnutí.“

Písenná reflexe projektu

Pomůcky: lepíky pro všechny ve třech barvách, tři odpovídající barevné archy papíru s otázkami (Jaký je tvůj největší zážitek? Co se ti dnes líbilo nebo tě potěšilo? Co tě překvapilo?)

Popis činnosti: Každý dostanete tři barevné lepíky, zamyslí se nad barevnými otázkami, zapíše svoji odpověď a přilepí lístečky k dané barvě. Až všichni dopíší mohou si přečíst písennou reflexi.

Evidence realizace:

Protože čas rychle uběhl a nepodařilo se nám stihnout ani sdílení své touhy, ani písemnou reflexi, proto jsem se rozhodla dát dětem po uplynutí týdne od realizace na výuce vlastivědy arch, jaké poznatky si odnesly z projektu. Mým cílem bylo zjištění, jaké v dětech zůstaly zážitky, poznatky apod. Na lístku byly nedokončené věty, které měli žáci doplnit.

Komentář k realizaci:**JEV 18: písemné poznatky**

Byla jsem překvapená, kolik historických událostí a souvislostí si pamatují. Překvapilo mne to, protože jsem z projektu neměla dobrý pocit. Evidentní zážitky zanechal chrám poznání, hry „královská moc“ i „lov“, živé obrazy – jak se stát rytířem, společná kresba kláštera, hledání pěti truhliček. Ukázky z písemných reflexí jsou v **příloze č. 7**.

3.4 PŘEHLED JEVŮ A SEBEREFLEXE

Pozorované jevy z realizace projektu jsem roztřídila do těchto kategorií: komunikační, kognitivní, sociální a jevy týkající se dramatické výchovy a jevy týkající se učitelky.

Zároveň jsem si vědoma, že moje subjektivní třídění je umělé, protože všechny oblasti v realitě vstupují do jednoho komplexu a vzájemně se tak podmiňují. I přesto tak činím, neboť považuji tuto analýzu za přínosnou pro zcitlivění sebe sama na jevy, které se v realitě dějí, ale v procesu realizace nejsem schopna si jich všimnout. V této podrobné analýze vidím cestu uvědomění, které může nastartovat cestu změny a sebevývoje.

Většina jevů je popsána i analyzována v komentářích k realizaci projektu. Proto se v této části soustředím spíše na jevy týkající se učitelky. Mojí snahou je zkusit jevy, co nejpřesněji pojmenovat a na jejich základě vyvodit cíle pro mojí následující praxi v oblasti dramatické výchovy.

1) Komunikační jevy

a) **JEV 1: nepřítomnost reakce učitele na doptávání se žáka**

Nereagovala jsem na vzniklou situaci. Jaké důsledky by to pro žáka mělo, kdyby se mu situace opakovala dlouhodobě. Pravděpodobně by se cítil přehlížený a jeho sebebojetí by mohlo utrpět. Co mi mohlo běžet hlavou? Možná jsem přemýšlela nad dalším úkolem, možná jsem byla nervózní z přítomnosti pozorovatelů projektu, klidně jsem jej mohla neslyšet. Tento detail jsem si z projektu vůbec nepamatovala, přinesla jej až analýza videozáznamu.

b) **JEV 2: návodná otázka**

Co pro žáky přináší návodná otázka? Lze ji v reflexi dramatické výchovy vůbec použít. Konkrétně jsem použila větu: „Cítil se někdo smutný?“ Pro mladší žáky by to mohl být způsob učení se pojmenovávání emocí. Pro starší žáky otázka působí spíše manipulativně.

c) **JEV 3: komunikace ve třídě o pravidlech hry i sociální chování**

Jaká podstata nejednoznačné situace? Je to příliš vágní zadání? Jak to udělat, když neurčitost má být cílem? Zamýšlím se nad tím, že v životě se také dostáváme do situace, která pro nás vyznívá nově, neurčitě...např. přechod do nového zaměstnání, taktéž zjišťuji pravidla společenství postupně, i když mám počáteční informace. Tedy neurčitá odpověď učitele: „Vím já?“ nechává žáky „vhozené do vody“, ale může to být druh tréninku strategií myšlení a chování, které jednou budu potřebovat v životě. Podstatné v této věci vnímám, učitel si musí být vědom „do jakým vod děti pouští“ a mít dobré reflektivní schopnosti, aby situaci vytěžil ku prospěchu komunikačního i sociálního rozvoje dětí.

2) Kognitivní jevy

a) **JEV 18: písemné poznatky**

I přesto, že první pocity z odučeného projektu nebyly příjemné, po písemné reflexi emoce ustoupily, neboť jsem viděla, kolik poznatků si děti z projektu odnesly. Z oblasti poznatkových cílů hodnotím projekt jako velmi úspěšný.

3) Sociální jevy

a) **JEV 13: společná domluva ve velké skupině dětí bez učitele**

Nyní se budu opakovat, protože to bylo velké překvapení. V naší třídě jsem opravdu dlouhou dobu neviděla situaci, kdy by dívky a chlapci tak úzce spolupracovali a byl zapojen i „problematický žák“. Tato skutečnost mne naplňuje nadějí, že mohu hledat další aktivity a cesty, ve kterých tento sociální aspekt ještě více podpořit.

b) **JEV 15: nedodržování jednoduchých pravidel**

Cestu vidím v reflexi: Co probíhá v hlavě tohoto žáka? Vztahovat myšlenky individuálně ke konkrétnímu žákovi, nebrat si situaci osobně a zkoumat možné příčiny, vyhnout se nálepkování.

c) **JEV 16: spolupráce ve skupině**

Co podmiňuje, že žáci jsou ve skupině spolupracovat, překonat konflikty a dojít ke společnému produktu? Složení skupiny, motivace a sociální i

komunikační rozvoj jedinců. Vidím, že spolupráce ve skupinách nemusí vždy fungovat, že vyžaduje dobré komunikační schopnosti a lze se této kompetenci učit. Generace mých rodičů i prarodičů ji bytostně nepotřebovala, nabízí se otázka: Proč bychom se měli ve škole této dovednosti učit? V mém názoru považuji tuto dovednost za klíčovou, mám dojem, že ji snad potřebujeme ve všech oblastech života. Ale jak ji učit, když byl člověk přes dvacet let učen jiným způsobem. Má učitelka šanci v sobě změnit tyto struktury? Neboť, je to právě ona, která připravuje učební příležitosti pro své žáky.

4) Jevy z oblasti dramatické výchovy

V tomto oddíle nechávám jen výčet objevených jevů, neboť podrobnou analýzu jsem jim věnovala v předcházející podkapitole.

- a) **JEV 5: očekávání učitelky versus realita (konflikt)**
- b) **JEV 6: děti nejsou vtaženy do příběhu**
- c) **JEV 7: nepřijetí role**
- d) **JEV 8: kumulování nepřijetí role**
- e) **JEV 10: neaktivní žáci**
- f) **JEV 14: přijetí nového příběhu**

Lze vidět, že jde o kumulaci chyb, problémů. Domnívám se, že prvotní úskalí nastala v nedostatečné motivaci pro příběh. Zůstává otázkou, zda by projekt fungoval lépe, kdybych začala příběhem Václava I.

5) Jevy týkající se učitelky

- a) **JEV 4: způsob pokládání otázek**

„Kdo by rád...?“- můj způsob kladení otázek. Co přináší? Vyvolává pocit bezpečí, ale mám dojem, že neaktivuje k odpovědi. Co to o mne vypovídá? Nyní tento způsob na mne působí jako bych neměla dostatek sebejistoty, až trochu úlisně, i když to tak jistě nebylo zamýšleno. Vypadá, že moje vnitřní téma se protlačí i do praxe. Co by mi mohlo pomoci? Možná kurz asertativní komunikace.

b) JEV 9: autoritativní reakce učitele

V komentáři o jevu č. 16, končím zamyšlením, jak sám sebe předělat na kvalitnějšího učitele. Odhaduji, že ve chvíli, kdy jsem v nové pedagogické situaci zaskočena, reaguji autoritativním způsobem, který jsem nevědomky převzala od svých autoritativních učitelů. Mým záměrem je tento jev u sebe pozorovat, neboť s takovým jednáním učitele/učitelky vnitřně nesouhlasím.

c) JEV 11: velmi dlouhá instrukce

Tento jev patří i do mých komunikačních způsobů. Do budoucna se pokusím lépe promýšlet cíle aktivit ve vztahu k jejich instrukcím.

d) JEV 12: náročný úkol pro některé skupiny

Při plánování je důležité zvažovat složení skupiny ke konkrétním jednotlivcům, zkusit si pojmenovávat očekávání, jaké situace v dané aktivitě mohou nastat.

e) JEV 17: nedostatek času na závěrečné aktivity

Tento jev se dotýká oblasti způsob plánování a určení priorit, stejně jako umění reagovat na vzniklé situace ve výuce a neztratit dynamiku.

Závěrem této podkapitoly bych chtěla říci, že jsem vidím obrovskou sílu videozáznamu jako nástroje ke zkvalitňování profesních kompetencí. Na této cestě nejde vše změnit hned, proto pro sebe vybírám a považuji za prioritní tři cíle:

- zkvalitnit komunikační dovednosti, způsob pokládání otázek a zadávání instrukcí
- při plánování aktivit myslet na hlavní činnosti a formulovat si svá očekávání
- vyzkoušet plánování „odzadu“, co v závěru (lekce, projektu) by určitě mělo proběhnout.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá efektivním využitím metod dramatické výchovy ve vlastivědném projektu o svaté Anežce a Václavovi I. Pro její vypracování bylo stanoveno několik otázek a cílů. Dále popisují, jak jsem své cíle splnila a našla odpovědi na své otázky.

Prostudovala jsem odbornou literaturu zabývající se stanoveným tématem. Ve snaze proniknout do podrobných historických událostí jsem si vytvářela myšlenkové mapy, které jsou schopny zachytit vztahy a souvislosti. Jejich popis uvádím v druhé kapitole. Poté prostřednictvím studia odborné literatury didaktické i dramatické jsem se snažila získané poznatky aplikovat na vytvoření plánu projektu a stanovení poznatkových i oborových cílů. Při formulování cílů jsem vycházela ze závazného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Nedílnou součástí teoretických příprav byla i snaha popsat a analyzovat vybranou skupinu pro projekt.

Přípravou k realizaci projektu byl podrobný písemný popis jednotlivých aktivit členěných do jednotlivých bloků i několik hodin tvoření pomůcek a přichystání prostorů pro realizaci projektu.

Ve svém projektu jsem se zaměřila na získání odpovědí: Co děti potřebují, aby téma Anežky Přemyslovny a Václava I. bylo pro ně lákavé? Jakými způsoby budou řešit skupinové úlohy? Jaké obtíže mohou nastat při realizaci dvoudenního projektu? Odpovědi jsem našla v systematickém hledání jevů, které se objevily v průběhu evidence realizace. Jevy jsem se pokusila pojmenovat, popsat a analyzovat, v mnoha případech i navrhnout další řešení či možnosti. Jevy jsem třídila na komunikační, kognitivní, sociální, jevy týkající se dramatické výchovy i jevy týkající se učitelky. Jednalo se spíše o mé chyby. Nejdříve je bylo těžké přijmout, avšak poznání jejich významu mi přineslo nový pohled na reflektivní analýzu i reálnější pohled na sebe sama. Nyní v nich vidím příležitost „stát se vnímavější“ k žákovu poznání i emociálně-sociálnímu rozvoji, pro sebe cestu ke zkvalitňování svých profesních kompetencí.

LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

SEZNAM LLITERATURY

Coufalová, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy. Náměty pro učitele.* Praha: FORTUNA, 2010. ISBN 80-7168-958-0.

Drijverová, M. *Čeští panovníci byli taky jenom lidi.* Praha: CP, 2010. ISBN 978-80-251-2683-7.

Dvořáčková Malá D.; Zelenka J. a kol. *Přemyslovský dvůr. Život knížat, králů a rytířů ve středověku.* Praha: NLN, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

Hora, P. *Toulky českou minulostí 2.* Brno: Spektrum, 1991. ISBN 979-80-7214-014-4.

Ježková, A. *Příběhy českých knížat a králů.* Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01999-4.

Kasíková, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola.* Vydání 3., rozšířené a aktualizované. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0983-6.

Kopřiva, P. *Respektovat a být respektován.* 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

Machková, E. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy.* 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

Marušák, R.; Králová, O.;Rodríguezová, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy.* Praha: Portál, 2008, s. 41. ISBN 978-80-7367-472-4.

Peschke, H. P. *Středověk.* Plzeň: Fraus, 2008. ISBN 978-80-7238-706-9.

Schwabiková, K.; Botková, B. *Cesty dětí do staletí.* Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-749-4.

Soukupová, H. *Svatá Anežka Česká. Život a legenda.* Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-471-6.

Valenta, J. *Metody a techniky dramatické výchovy.* Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

Velíšek, M. a Starý, M. *Můj stát.* Praha: Pikola, 2017. ISBN 978-80-7549-506-8.

Wágnerová, A. *České ženy.* Praha: Fragment, 2003.

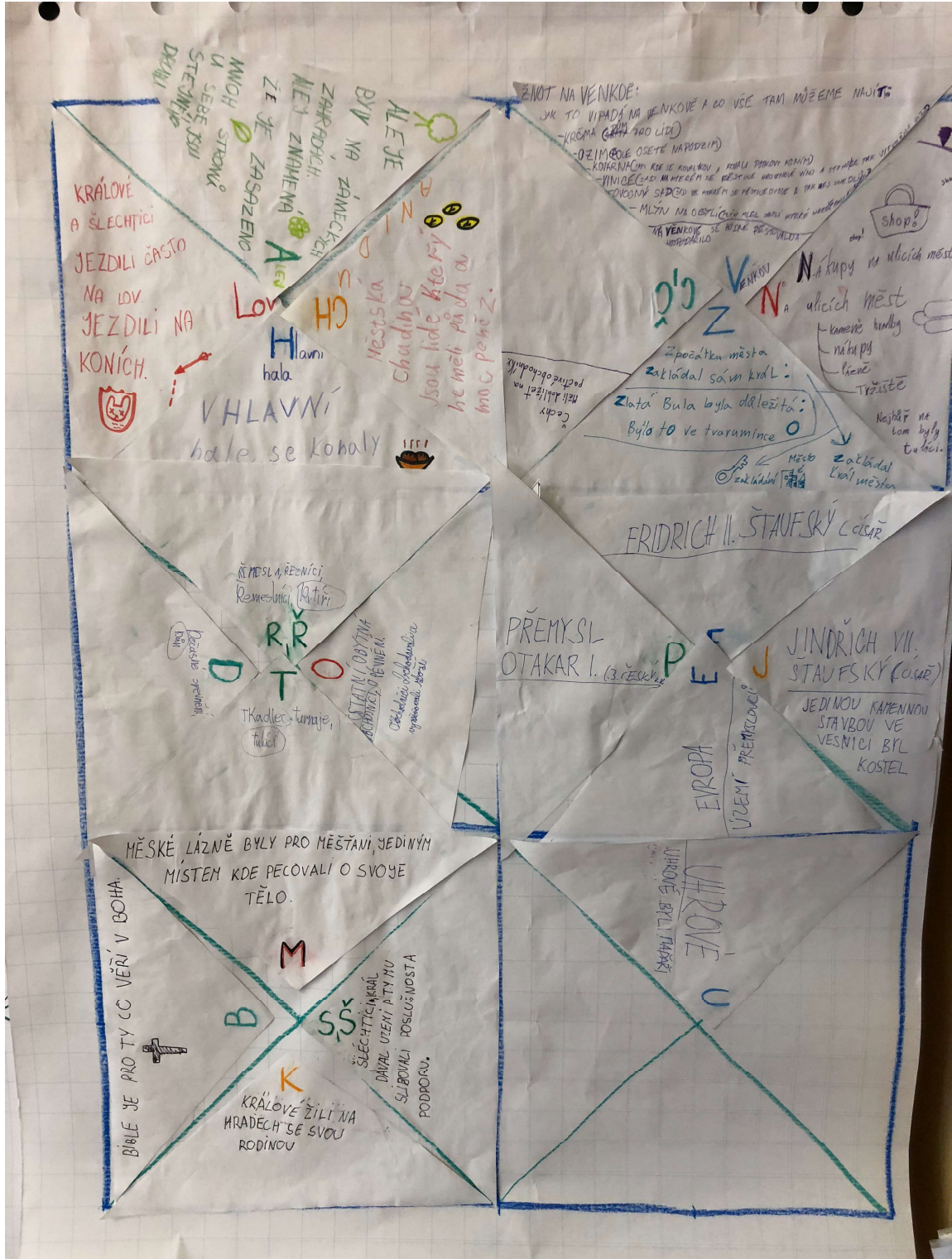
ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. [cit. 2018-22-4]. Kniha. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

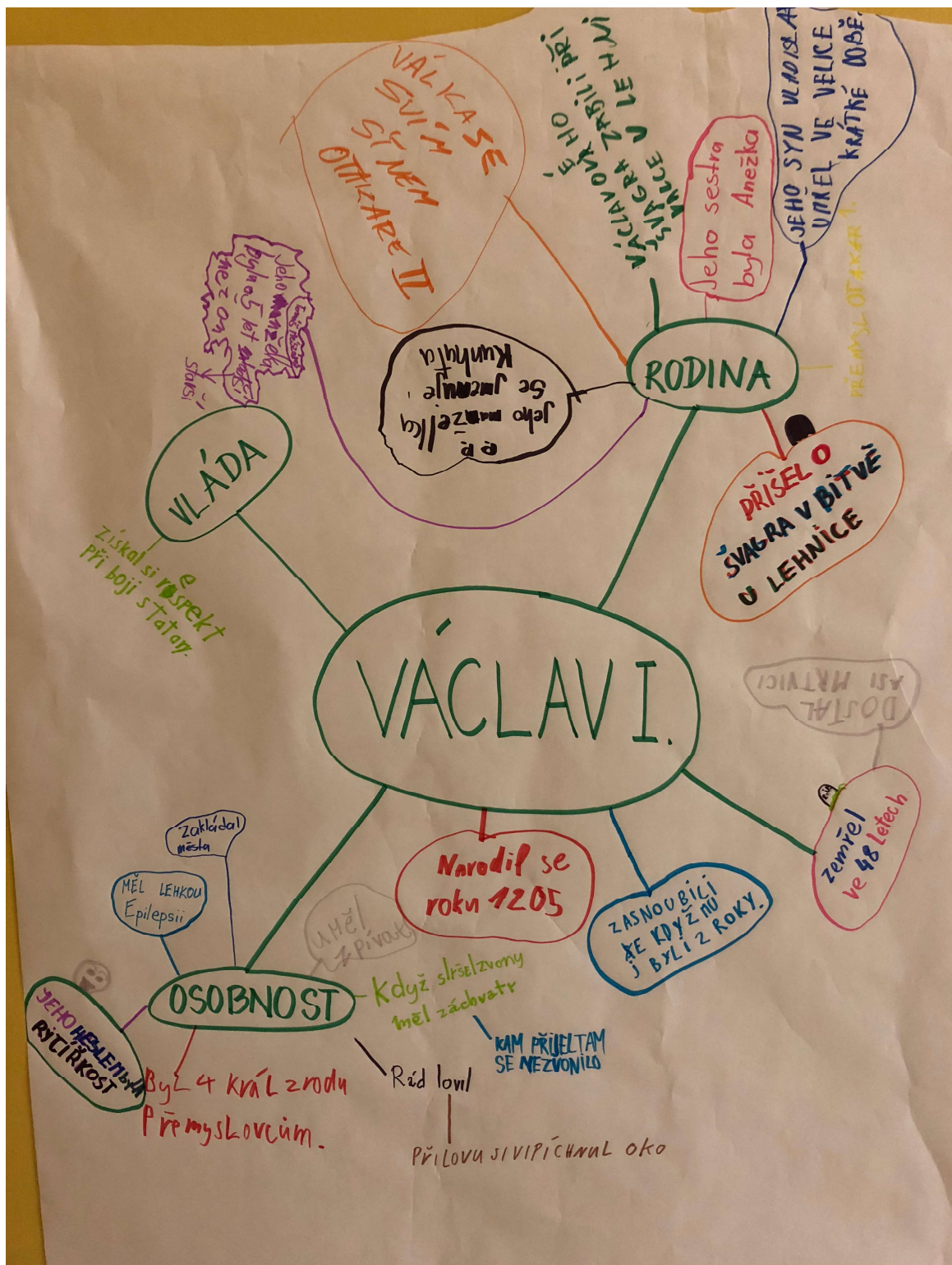
PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1

Fotografie č. 5 – Mozaika středověku (produkt z konference vědců)

Fotografie č. 6 – Myšlenková mapa Václav I.

Fotografie č. 7 – Třída o přestávce (přesah výuky)

Fotografie č. 8 – Živý obraz: Sedmiletému chlapci začal výcvik

Fotografie č. 9 – Živý obraz: Chlapec přichází sloužit k jinému rytíři

Fotografie č. 10 – Živý obraz: Slavnostní průvod doprovází rytíře

Fotografie č. 11 – Živý obraz: Panoš je pasován na rytíře

PŘÍLOHA 6 – další fotografie z projektu

Fotografie č. 12 – Úvodní hra: Královská moc

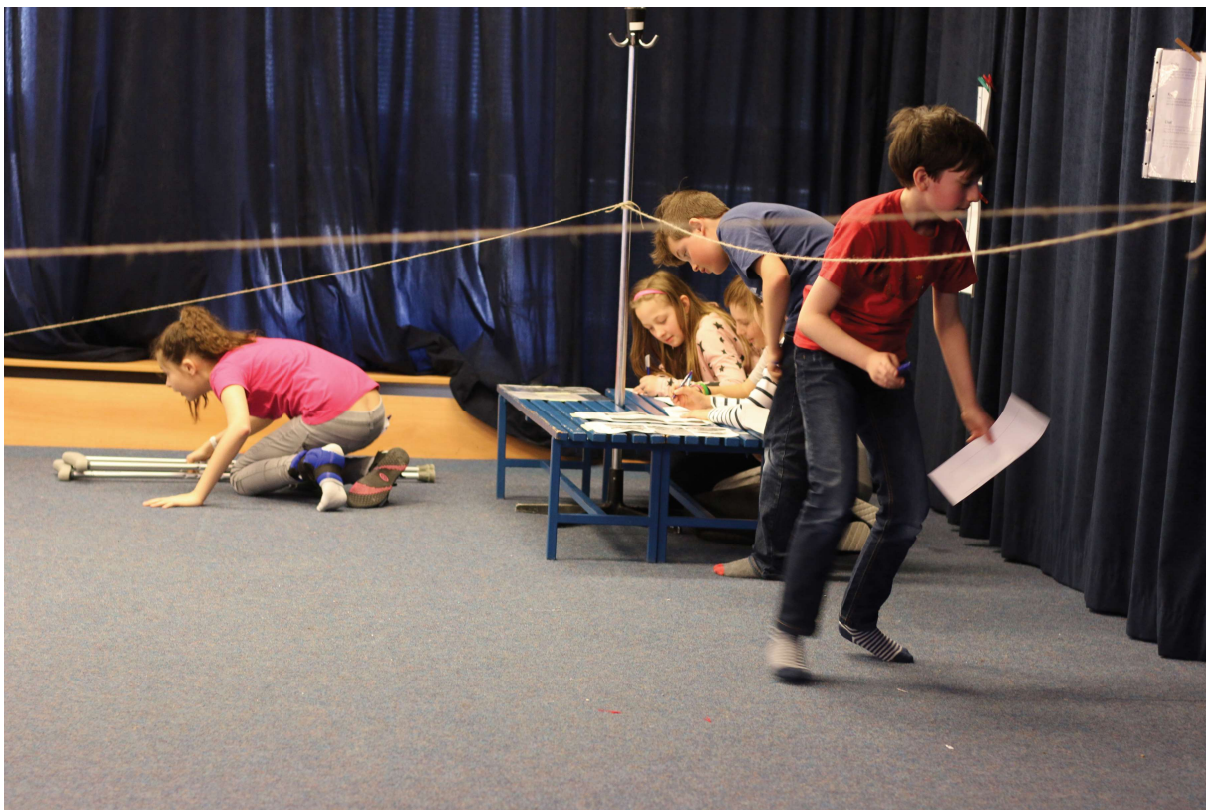

Fotografie č. 13 – Diskuse: Reflektování informací nad siluetou

PŘÍLOHA 7 – další fotografie z projektu

Fotografie č. 14 – Divadélko: Chrám poznání

Fotografie č. 15 – Divadélko: Chrám poznání

PŘÍLOHA 8 – další fotografie z projektu

Fotografie č. 15 – Skupinová kresba: Nový klášter

Fotografie č. 16 – Skupinová kresba – výkresy dalších skupin

